

Enkätstudie om:

Genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i svensk högskolesektor

**Karolinska
Institutet**

Enkätstudie om genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i svensk högskolesektor

Styrgrupp

Karin Dahlman-Wright, programledare, KI

Kerstin Tham, rektor, Mau

Fredrik Bondestam, föreståndare Nationella sekretariatet för genusforskning, GU

Anna Wahl (ordf.), vicerektor, KTH

Rapportförfattare

Lisa Rudolfsson, docent, GU

Karin Dahlman-Wright, professor, KI

Lotta Löfgren, professor, Mau

Anna Toropova, PhD, KI

Christina Björklund, docent, KI

Övriga medverkande i Forsknings- och samverkansprogrammet om genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i akademien

Cristina Liljeroth, jämställdhetsstrateg, Mau

Katrin Mörck, projektledare Equality Office, KTH

Åsa-Karin Engstrand, lektor, KTH

Maja Lundqvist, utredare Nationella sekretariatet för genusforskning, GU

Ulrika Helldén, programsamordnare, KI (t.o.m 2020)

Enkätstudie om genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i svensk högskolesektor

Maj 2022

Karolinska Institutet

Kungliga Tekniska Högskolan

Malmö universitet

Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet

Innehåll

Sammanfattning	6
Bakgrund	6
Enkätundersökningen	6
Resultatredovisning	6
Förekomst av sexuella trakasserier	6
Inledning	8
Rapportens syfte	8
Avgränsningar	8
Ett forsknings- och samverkansprogram	8
Den svenska högskolesektorn	9
Begrepp	9
Kunskapsläge	10
Metod	12
Respondenter	12
Framtagande av enkäten	12
Enkätfrågorna	12
Genomförande	13
Urval	13
Bortfall	14
Analys av data	14
Resultattabeller till lärosäten	15
Resultat	17
Del 1. Genusbaserad utsatthet	19
Del 2. Fördjupade analyser	36
Diskussion	45
Metodologiska reflektioner	45
Sexuella trakasserier – Resultatdiskussion	45
Övriga former av genusbaserad utsatthet – Resultatdiskussion	47
Avslutande kommentar	47
Referenser	48

Sammanfattning

Bakgrund

År 2019 startades ett forsknings- och samverkansprogram med syfte att gemensamt öka kunskapen om genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i den svenska högskolesektorn, liksom bakomliggande orsaker och konsekvenser. I samarbete med SCB (Statistiska centralbyrån), genomfördes under 2021 en enkätundersökning i sektorn. Syftet med föreliggande rapport är att beskriva genomförandet av enkätundersökningen och att ge en första redovisning av ett urval av data. De lärosäten som inkluderades i enkätstudien har givits möjlighet att beställa resultattabeller över svaren för ett förutbestämt urval av frågor och bakgrundsvariabler.

Enkätundersökningen

Det övergripande syftet med enkätundersökningen var att etablera forskningsbaserad kunskap om förekomst och konsekvenser av genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier inom akademien som kan ligga till grund för utvecklande av förebyggande och stödjande modeller och metoder. Studien riktade sig till anställda, doktorander och studerande vid de 38 lärosäten som är medlemmar i SUHF (Sveriges universitets- och högskoleförbund) och genomfördes under maj-juli 2021. I enkäten undersöktes sexuella trakasserier genom två olika beprövade skalor. Enkäten innefattade också beprövade skalor som mäter organisatorisk och social arbetsmiljö, hälsa, utsatthet för mobbing, hat och hot, samt ohövlighet. Därtill innehöll enkäten två frågor kring respondenters uppfattning om deras utsatthet minskat eller ökat under covid-19-pandemin.

Totalt 38 918 respondenter besvarade enkäten: 18 582 studenter, 5 256 doktorander och 15 080 anställda. Detta motsvarar en svarsfrekvens om totalt 31,9 procent (studenter 24,3 %, doktorander 37,7 % och anställda 47,5 %). Av totalt antal svarande var 59,6 procent kvinnor och 40,4 procent män.

Resultatredovisning

I rapporten redovisas resultaten huvudsakligen som andelsskattningar med felmarginaler (95 % konfidensintervall). Andelarna är skattningar av hur det ser ut för hela sektorn, även om bara ett urval tillfrågats och inte alla av dessa svarat. Vissa analyser har dock gjorts på primärdata, från de 38 918 svarande, och utgör inte skattningar av hur det ser ut för sektorn.

Förekomst av sexuella trakasserier

Andelsskattningar visar att fyra procent har blivit utsatta för sexuella trakasserier under de senaste tolv månaderna. Unga, studerande och kvinnor rapporterar högst utsatthet. Åtta procent har fått kännedom om att andra har utsatts för sexuella trakasserier under de senaste tolv månaderna. Även här rapporterar unga och studerande hög kännedom (kvinnor och män har fått kännedom i ungefär lika stor omfattning).

Ett antal olika beteenden som kan tolkas som sexuella trakasserier redovisas bland annat som ett sammanslaget mått. Detta mått har endast kunnat tas fram utgående från analys av primärdata. 38 procent av de svarande uppger erfarenhet av något av dessa beteenden minst en gång (skalan är inte tidsbestämd). Gruppen ”kvinna doktorand” rapporterar högst utsatthet med detta mått. De vanligaste beteendena som rapporterades var ”ställt frågor om ditt privatliv, tittat på dig samt fällt kommentarer om ditt utseende eller ålder på ett obekvämt eller obehagligt sätt”.

Förekomst av övriga former av genusbaserad utsatthet

Andelsskattningar visar att sju procent har utsatts för mobbing de senaste tolv månaderna – kvinnor, anställda och doktorander rapporterar högst utsatthet. 16 procent har fått kännedom om att

andra har utsatts för mobbning under de senaste tolv månaderna. Andelsskattningar visar att fem procent har upplevt kränkningar på internet de senaste tolv månaderna. En hög andel av respondenterna har upplevt ohövlighet. De vanligaste formerna av ohövlighet var ”att inte uppmärksammat dina uttalanden eller varit ointresserad av dina åsikter” samt ”avbrutit eller pratat över dig” vilket ungefär 50 procent rapporterat.

Covid-19 och utsatthet

Analyser av frågor om covid-19 är gjorda på primärdata och visar att utsattheten för mobbning och sexuella trakasserier i de flesta fall inte påverkats av covid-19-pandemin. I de fall utsattheten påverkats har den minskat – kvinnor rapporterar i högre grad än män att så är fallet.

Konsekvenser av sexuella trakasserier

Analyser av konsekvenser av sexuella trakasserier bygger på primärdata. Tolv procent (14 % kvinnor och 8 % män) av de respondenter som uppgett egen utsatthet för sexuella trakasserier har gjort en formell anmälan av det som hänt. Den vanligaste anledningen som uppgavs för att inte göra en rapportering var ”det var inte så allvarligt” för kvinnor och ”jag hanterade det själv” för män.

Analyser av relationen mellan organisatoriska faktorer och icke önskvärd sexuell uppmärksamhet genomfördes. Dessa visar bland annat att de som rapporterat egen utsatthet (både kvinnor och män) också rapporterar en lägre grad av upplevt stöd från kollegor/studiekamrater och från chefer/lärare. I jämförelse med icke utsatta anger svarande (både kvinnor och män) som rapporterat egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet en sämre allmän hälsa, högre stress och högre grad av utbrändhet. Svarande som rapporterat egen utsatthet för sexuella trakasserier anger också i högre grad ett övervägande att lämna sitt arbete/sina studier.

Enkätundersökningen ger en nationell sektorsövergripande bild av dels omfattning, dels konsekvenser av genusbaserad utsatthet, inkluderande sexuella trakasserier. Resultaten visar på gemensamma utmaningar som den svenska högskolesektorn står inför. Avsikten är att redovisade resultat kan bidra till framtida preventivt och stödjande arbete på nationell nivå.

Inledning

Denna rapport utgör en första redovisning av den enkätundersökning, med fokus på genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier, som under 2021 riktades till studenter, doktorander och anställda vid de 38 lärosäten som är medlemmar i SUHF (Sveriges universitets- och högskoleförbund). Enkätstudien genomfördes inom ramen för ett forsknings- och samverkansprogram om genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier, vilket drivs av Karolinska institutet (KI), Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Malmö universitet (Mau), samt Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet (GU). Datainsamlingen genomfördes med hjälp av Statistiska centralbyrån (SCB).

De lärosäten som omfattades av studien har under hösten 2021 erbjudits möjlighet att beställa sina egna resultattabeller från SCB. Dessa tabeller utgör ett urval av data med huvudsakligt fokus på validerade skalor och övergripande variabler, såsom juridiskt kön, ålder, studenter/doktorander/anställda. I denna rapport presenteras ett urval av insamlade data från alla medverkande lärosäten.

Rapportens syfte

Syftet med denna rapport är:

att beskriva genomförandet av en enkätundersökning om genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i den svenska högskolesektorn 2021, samt **att** utgöra en första redovisning av ett urval av data från enkätstudien.

Avgränsningar

Denna rapport beskriver enkätstudiens genomförande och redovisar resultat utifrån ett urval av frågor och variabler som finns i de resultattabeller som lärosäten har erbjudits att beställa. Rapporten har inte ambitionen att beskriva enkätens samlade data.

Ett forsknings- och samverkansprogram

Den 8 mars 2019 lanserades ett forsknings- och samverkansprogram för genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier. Programmet syftar till att förbättra studie- och arbetsmiljön vid lärosäten utifrån forskningsbaserad kunskap och att i förlängningen öka kvaliteten i utbildning och forskning. Programmet drivs gemensamt av KI, KTH, Mau och Nationella sekretariatet för genusforskning, GU.

Etableringen av forsknings- och samverkansprogrammet var ett resultat av SUHF:s konferens våren 2018, vilken syftade till att belysa genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier i svensk högskolesektor. SUHF:s initiativ följde på #MeToo-uppropet som briserade hösten 2017. Berättelser om erfarenheter av sexuella trakasserier och andra former av genusbaserad utsatthet spreds via mer än 40 #MeToo-upprop inom olika branscher och grupper i Sverige. #Akademiuppropet, om utsatthet i den svenska högskolesektorn, publicerades den 24 november 2017 och undertecknades av 2 400 kvinnor (SvD 2017-11-24).

En bärande idé bakom programmet är att skapa och sprida forskningsbaserad kunskap i samverkan mellan olika lärosäten och vetenskapliga discipliner. Syftet är att öka kunskapen om utsatthet i den svenska högskolesektorn, liksom bakomliggande orsaker och konsekvenser. Genom samverkan ges bättre möjligheter för lärosäten att exempelvis utnyttja data, erhålla jämförbara resultat och aggregerade analyser. Därtill har ett nationellt forskarnätverk startats för att få kännedom om pågående forskning med olika metodologiska ansatser i avsikt att medverka till nya forskningssamarbeten och dessutom skapa en fördjupad förståelse av fenomenet sexuella trakasserier

En central uppgift för programmet var att genomföra en nationell enkätundersökning. Enkätundersökningen genomfördes inom ramen för en etikgranskad forskningsstudie med KI som huvudman och i samverkan med SCB. Enkäten utforma-

des i dialog med högskolesektorn och genomfördes sent våren 2021, under covid-19-pandemin. Det var en unik tid för högskolesektorn, med sociala restriktioner och undervisning, forskning och administration i huvudsak på distans.

Det övergripande syftet med enkätundersökningen formulerades som att etablera forskningsbaserad kunskap om förekomst och konsekvenser av genusbaserad utsatthet, inklusive sexuella trakasserier, i svensk högskolesektor. Enkäten riktades till studenter, doktorander och anställda vid svenska universitet och högskolor, och är den första sektorsövergripande studien i Sverige.

Den svenska högskolesektorn

Högskolesektorns kärnverksamhet utgörs av utbildning och forskning, och har också i uppdrag att utbilda framtidens medarbetare, samverka med det omgivande samhället, samt bidra med kunskap för att lösa samhällsutmaningar. Sektorn bedriver omfattande verksamhet inom ramen för närmare 50 universitet, högskolor och enskilda utbildningsanordnare i Sverige.

SUHF är en samarbetsorganisation för 38 lärosäten i Sverige, som i sin verksamhet bedriver både forskning och undervisning på högskolenivå. Medlemslärosätenas sammanlagda volym omfattar 77 928 anställda och 452 621 studenter, med sammanlagda intäkter om 78,4 miljarder kronor (under år 2020). De 38 lärosätena uppvisar stor variation avseende antal anställda, antal studenter och omsättning. Lärosätena kan bestå av en eller flera fakulteter.

SUHF är en arena för gemensamma diskussioner, ställningstaganden och samordning när så är lämpligt. För områden där ett mer kontinuerligt gemensamt arbete är prioriterat tillsätts expertgrupper. Så är fallet med frågor som kan hänföras till hur lärosätena kan stärka sin förmåga att vara goda arbetsgivare och främja goda arbets- och studie-

miljöer. Expertgruppen för arbetsgivarfrågor, SUHF:s styrelse och förbunds församling har aktivt stöttat enkätundersökningens planering och genomförande och ser denna som ett viktigt verktyg för lärosätenas fortsatta utvecklingsarbete.

Begrepp

I denna rapport betraktas genusbaserad utsatthet som ett samlingsbegrepp för sexuella trakasserier, mobbning, nätmobbning och ohövlighet. Dessa begrepp beskrivs närmare nedan.

Genusbaserad utsatthet

Genusbaserad utsatthet är ett paraplybegrepp som används i forskning för att beskriva olika former av trakasserier och utsatthet (O'Connor et al. 2021). Syftet med begreppet är att skapa förståelse för att utsatthet för olika former av trakasserier är komplexa, sammanlänkade erfarenheter som sker under ett livslopp. Diskriminering, mobbning, kränkningar, särbehandling, ohövlighet, trakasserier och sexuella trakasserier är samtliga uttryck för hur maktmissbruk skapar erfarenheter av utsatthet. Detta synsätt är etablerat i stora delar av det internationella forskningsfältet (se vidare Hearn et al. 2020; Naezer et al. 2019).

Genus, i det aktuella begreppet genusbaserad utsatthet, används för att betona betydelser av hur ojämlikheter och maktstrukturer i samhället (kopplade till kön, könsidentitet, klass, ras/etnicitet, sexualitet, funktion, ålder, med flera) bidrar till utsatthet på olika sätt (Crenshaw 1989; Krizsan et al. 2012).

Sexuella trakasserier

Begreppet sexuella trakasserier används i denna resultatrapport för att beskriva utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet. Sexuella trakasserier regleras i Sverige både i Diskrimineringslagen (DL) och Arbetsmiljölagen (AML). I DL beskrivs sexuella trakasserier som en form av

diskriminering i arbete och utbildning, och definieras som ”ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet” (4 § fjärde stycket DL). Sexuella trakasserier är förbjudet enligt lag och arbetsgivare och utbildningsanordnare har ett ansvar att undersöka och åtgärda sexuella trakasserier enligt både DL och AML. Det finns en mängd olika användbara rapporter, vägledningar och stödmaterial att ta del av kring den juridiska definitionen av sexuella trakasserier, från Diskrimineringsombudsmannen (DO), Jämställdhetsmyndigheten (JäMy), Arbetsmiljöverket (AMV) med flera. Men sexuella trakasserier kan också förstås och analyseras bortom juridiska definitioner och ramverk. #MeToo och de branschspecifika uppropen som briserade såväl i Sverige som internationellt under 2017 beskriver till exempel både omfattning och komplexitet av olika former av utsatthet på individ-, organisations- och samhällsnivå.

Inom forskning har synen på, och användandet av, begreppet sexuella trakasserier förändrats över tid. Det beror bland annat på att olika forskningsmetoder används inom skilda discipliner. Dessutom har en metodutveckling skett exempelvis genom användandet av särskilda frågor och skalor för att undersöka förekomst mer i detalj och med utgångspunkt från kvalitativa beskrivningar av händelser och situationer. Utveckling av begreppet har också skett genom att koppla sexuella trakasserier till andra begrepp och perspektiv, såsom arbetsmiljö och organisationskultur. I forskning sammanförs ofta också utsatthet för sexuella trakasserier med intersektionella förståelseramar, det vill säga att maktaxlar i ett samhälle korsar varandra och bidrar till förtryck och underordning på olika sätt. Det innebär att frågor om hur makt, maktutövning, beroenderelationer, hierarkier, med mera också inbegriper olika minoriteteters erfarenheter av utsatthet (se vidare om begreppets historia och utveckling, t.ex. Chandra & Erlingsdóttir 2020; Fileborn & Loney-Howes 2019).

Mobbning och ohövlighet

Mobbning definieras som att upprepade gånger bli utsatt för obehagliga eller kränkande handlingar, som det är svårt att försvara sig mot (<http://www.copsoq-network.org>). (Einarsen et al. 2011) beskriver mobbning på arbetsplatsen som trakasserier, kränkningar, och/eller utfrysning av någon, eller när en eller flera personer påverkar någon annans arbetsuppgifter negativt. För att det skall ses som mobbning måste det förekomma upprepade gånger, samt över en viss tidsperiod (t.ex. sex månader). Mobbning beskrivs ofta som en eskalerande process under vilken personen som utsätts hamnar i underläge och blir föremål för systematiska och negativa sociala handlingar.

I tidigare forskning rapporteras också förekomst av olika former av brist på respekt inom universitet- och högskolor, så kallad ohövlighet (eng. incivility) (se t.ex. Holm 2021). Ohövlighet definieras som lågintensivt aggressivt beteende med avsikt att skada, i strid med arbetsplatsens normer för ömsidig respekt (Andersson & Pearson 1999; Cortina 2009). Ohövliga beteenden är till sin karaktär oförsämda, otrevliga och visar bristande respekt. Exempel på sådana beteenden är att avbryta, prata över någon och ryktesspridning.

Kunskapsläge

Forskning om genusbaserad utsatthet inom forskning och utbildning spänner över flera discipliner och använder en bred uppsättning teoretiska och metodologiska perspektiv. Nedan beskrivs internationell och nationell forskning kring mobbning, ohövlighet och sexuella trakasserier inom högre utbildning med fokus på förekomst.

Genusbaserad utsatthet, inklusive sexuella trakasserier

Flera omfångsundersökningar av mobbning och ohövlighet har genomförts. I en tidigare studie av Smith och Rae Coel (2018) rapporteras att aggreSSIONER inom universitet och högskolor idag i mindre utsträckning har formen av direkta förolämpningar utan istället mer av olika former av ohövlighet. Till exempel rapporteras förekomst av mobbning inom universitet och högskolor till strax under tio procent (3–4 % för allvarliga former av mobbning), medan erfarenhet av ohövlighet beräknas till ca. 20 procent (Heffernan & Bosetti 2021).

Sammanfattningar av forskningsläget kring sexuella trakasserier i forskning och högre utbildning har redovisats i flera internationella forskningsöversikter (t.ex. Henning et al. 2017; Karami et al. 2021). Flera olika standardiserade mått för att mäta sexuella trakasserier har utvecklats (t.ex. Sexual Experience Questionnaire/SEQ och Generalised Workplace Abuse Questionnaire/GWA), vilka i huvudsak har använts för att replikera och bekräfta tidigare omfångsundersökningar.

De flesta internationella omfångsundersökningar av sexuella trakasserier inom högskolan är tvärsnittsstudier (t.ex. Campbell et al. 2017), och färre är longitudinella studier (t.ex. MacGinley et al. 2016a; 2016b). Tidigare studier visar på stora variationer när det gäller omfattning av sexuella trakasserier inom forskning och högre utbildning (t.ex. Sheldon et al. 2021). Variationen kan förklaras av en mängd olika faktorer: urval, begrepp, perspektiv och utgångspunkter, definition av sexuella trakasserier, valda skalor, frågor och mått, enkätundersökningens sammanhang, design och genomförande, svarsfrekvens, tolkningsramar och förståelsehorisonter med mera (se även Thakur & Paul 2017).

Nationella omfångsundersökningar av sexuella trakasserier i högskolesektorn i EU:s medlemsländer är begränsade (Fajmonová et al. 2021), men bland andra Irland har nyligen genomfört en studie (MacNeela et al. 2022).

Flera svenska studier har också genomförts i den svenska högskolesektorn (se t.ex. Ebintra et al. 2018; Grubbström & Powell 2020). Under 2018–2020 genomfördes ett lärosätesövergripande projekt vid Lunds universitet, vilket inleddes med en kvalitativ del bestående av 61 individuella intervjuer och 21 fokusgrupper med studenter, doktorander och anställda (Agardh et al. 2020). Denna låg till grund för utvecklandet av en enkätstudie, som riktades dels till anställda och doktorander, dels till studenter. I de kvalitativa delarna av projektet framkom bland annat betydelsen av makt och maktpositioner avseende risken för att utsättas för sexuella trakasserier, samt ett behov av stöd och bekräftelse för att det som hänt verkligen kan uppfattas som sexuella trakasserier. Resultat från enkäterna som riktades till anställda och doktorander i den kvantitativa delen av projektet visar att 25 procent av kvinnorna och sju procent av männen rapporterar erfarenheter av utsatthet för sexuella trakasserier någon gång under sin tid som anställda och doktorander vid Lunds universitet (Agardh et al. 2020).

I enkäten som riktades till studenter svarar 27 procent av kvinnorna och elva procent av männen att de någon gång har utsatts för sexuella trakasserier i samband med sina studier eller i studentlivet vid Lunds universitet.

Metod

För att uppnå studiens syfte om att undersöka förekomst och konsekvenser av genusbaserad utsatthet, inklusive sexuella trakasserier, i högskolesektorn konstruerades en enkät. I enkäten används bland annat flera olika mått på genusbaserad utsatthet. Konkret innebär det bland annat att två olika skalor, som används i forskning för att mäta icke önskvärd sexuell uppmärksamhet, inkluderats i föreliggande enkätstudie.

Respondenter

Totalt 38 918 respondenter besvarade enkäten: 18 582 studenter, 5 256 doktorander och 15 080 anställda (8 494 undervisande/forskande personal/UF; 6 586 teknisk/administrativ personal/TA). Av totalt antal svarande var 23 200 kvinnor (59,6 %) och 15 718 män (40,4 %). För närmare beskrivning av respondentgruppen, se tabell 1.

Vid enkätens stängning var svarsfrekvensen totalt 31,9 procent (studenter 24,3 %, doktorander 37,7 % och anställda 47,5 %). För denna studie föreligger vissa data också som andelsskattningar levererade av SCB (se vidare under avsnittet ”Resultattabeller till lärosäten”).

Framtagande av enkäten

Forskare vid KI (docent Christina Björklund) och vid GU (docent Lisa Rudolfsson) ansvarade för utformningen av enkäten, vilken diskuterades med övriga forskare inom forsknings- och samverkansprogrammet. För att möjliggöra jämförande och uppföljande studier baserades enkäten till stor del på tidigare validerade skalor. Ett tidigt utkast av enkäten presenterades och diskuterades vid tre olika dialogdagar (i Malmö, Göteborg och Stockholm) där sektorn bjöds in av programmet. Dialogdagarna resulterade i att flera frågor lades till, byttes ut och omformulerades.

Den slutliga enkäten fanns tillgänglig i två versioner, en som riktade sig till studenter och en till anställda och doktorander. Enkäterna bestod av 126 respektive 127 numrerade frågor. Av dessa var 21 frågor följdfrågor och visades därför endast för vissa respondenter (dvs beroende av respondentens tidigare svar).

Enkätfrågorna

Nedan beskrivs de frågeområden som redovisas i föreliggande rapport.

Frågor om organisatorisk och social arbetsmiljö, hälsa, utsatthet för mobbning, hat och hot, samt utsatthet för ”icke önskvärd sexuell uppmärksamhet” mättes genom det validerade instrumentet Copenhagen Psycho-Social Questionnaire; COPSOQ (<http://www.copsoq-network.org>). Frågorna är tidsbestämda till de senaste tolv månaderna (en fråga om utsatthet för oönskad sexuell uppmärksamhet tidigare än de senaste tolv månaderna lades till av enkätkonstruktörerna). Valideringsstudier på COPSOQ har genererat tillfredsställande resultat. Reliabilitet i form av intern konsistens (Cronbach's alpha) har rapporterats och stöds också av ”intra-class correlations” (ICC) samt test-retest reliabilitet. Relationer mellan COPSOQ-skalor och andra utfallsmått, såsom sjukfrånvaro, stress, ångest och arbetsförmåga stödjer också begreppsvaliditeten (Berthelson et al. 2020).

Konkreta beteenden som kan uppfattas som oönskad sexuell uppmärksamhet mättes med frågor hämtade från en större prevalensstudie om sexuella trakasserier och andra former av våldsutsatthet inom EU (FRA 2014; Latcheva 2017). Efter diskussion med SCB modifierades svarsalternativen av enkätkonstruktörerna för att få bättre överensstämmelse med svarsalternativ på andra frågor i enkäten. Denna skala är inte tidigare psykometriskt validerad och inte tidsbestämd i föreliggande studie.

Frågor om ohövlighet mättes med Workplace Incivility Scale (WIS; Cortina et al. 2013). Reliabilitet i form av intern konsistens (Cronbach's alpha) har rapporterats till 0.89. Frågorna är tidsbestämda till de senaste tolv månaderna.

Två frågor angående respondentens uppfattning om huruvida utsattheten minskat eller ökat under covid-19-pandemin inkluderades. Dessa frågor utvecklades av enkätkonstruktörerna och har ännu inte genomgått validitetsprovning.

I samråd med SCB beslutade programmet att inte inkludera möjligheten till fritextsvar i enkäten då man inte ansåg sig ha möjlighet att på ett kvalitets-säkert sätt ta hand om fritextsvar från ett så stort antal svarande.

Genomförande

SCB genomförde metodologisk granskning och analys av enkäten. SCB testade därefter enkäten genom kognitiva intervjuer i syfte att undersöka hur frågor och svarsalternativ tolkas av intervju-personer i målgruppen, varefter enkäten modifierades.

Under hösten 2020 genomfördes en pilotstudie riktad till 8 000 individer (6 000 studenter, 500 doktorander och 1 500 anställda). Total andel svarande i pilotstudien var 41 procent (studenter 38 %, doktorander 46 %, anställda 54 %). Pilot-studiens syfte var att testa formuläret, svarsfrekvens totalt och i olika grupper, samt antal svar i önskade redovisningsgrupper. Som ett resultat av pilotstudien, reviderades frågeformuläret. Eftersom andelen som svarade via pappersenkät var låg i pilotstudien togs denna möjlighet bort i huvudstudien. Andelen som svarade på engelska var i pilotstudien hög i doktorandgruppen varför denna möjlighet fanns kvar i huvudstudien. Forskarna vid KI och GU korrigerade därefter enkäten ytterligare (bland annat lades fler skalor om hälsa/mående och frågor om

prestation till). Frågor och skalor som inte fanns översatta till svenska genomgick ”back-translation” och granskning av professionell översättare.

I missivet som gick ut hänvisades frågor om studien till genusprogrammet@ki.se. Samtliga frågor besvarades och majoriteten av frågor föll inom något av följande områden: i) Varför finns vissa svarsalternativ inte med? Svaren på detta var huvudsakligen kopplat till användning av validerade skalor vilka inte bör ändras. ii) Varför finns inte möjlighet till kommenterar, svar i fritext? Svaren på detta var att vi efter diskussion med SCB hade kommit fram till att projektet inte har resurser att hantera den stora mängden potentiella fritextsvar på ett kvalitets-säkert sätt. iii) Varför genomför vi denna enkät under en pågående pandemi som starkt påverkat hur utbildning och arbete bedrivs? Svaren på detta handlar om att undersökningen skulle skjutas upp hade detta behövt göras minst ett och ett halvt år från nu. Vi måste ha minst tolv månader bakåt med ett tydligt annat läge. iv) Frågor om urvalet. Svaren på detta handlar om, att urvalet utgår från de individer som finns i Universitets- och högskole-registret och i detta fall hösten 2020.

Urval

Urvalet hämtades från:

- Studenter och examina i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, höstterminen 2020,
- Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå, höstterminen 2020, samt
- Anställda vid universitet och högskolor, 2020.

Samtliga urvalspersoner var boende i Sverige och identifierades via Universitets- och högskoleregistret.

Urvalet utgjordes av 123 499 individer fördelat på 77 102 studenter, 14 341 doktorander och 32 056 anställda som hämtades från en urvalsram om totalt 453 499 individer (stratifierat, på lärosäte och urvalsgrupp, obundet slumpmässigt urval). Urvalsstorleken utgick från optimal allokering i de större lärosätena för respektive delpopulation. De mindre lärosätena (totalt elva) totalundersöktes. I de fall en urvalsperson tillhörde fler än en delpopulation prioriterades den minsta delpopulationen enligt ordningen; 1) doktorand, 2) anställd, och 3) student.

Personerna som ingick i pilotundersökningen utgick från urvalsramen till huvudundersökningen. Inför utskick noterades att 1 380 personer saknade känd adress varför det slutliga urvalet utgjordes av 122 119 individer. Utskicken utgick från SCB och det första utskicket påbörjades den 5 maj 2021 och innefattade information som bland annat beskrev undersökningens syfte, hur data hanterades samt inloggningsinformation till webbenkäten. Därefter följde tre påminnelser innan enkäten stängde i början av juli. Det har inte gjorts någon kontroll att rätt person besvarat enkäten.

Urvalet av studenter inkluderade alla som varit registrerade på en kurs hösten 2020. Detta är ett brett urval som tar sikte på utbildningsprogram, korta eller längre kurser, hel- och deltidstudier samt campusförlagd utbildning och distanskurser. Urvalet tog inte hänsyn till den studerandes grad av aktivitet. Inför en eventuell uppföljande studie bör en diskussion om att snäva in urvalet tas. Urvalet av anställda baserades på Universitets- och högskoleregistret och baseras på löneutbetalning under aktuell tid. Inför en eventuell uppföljande studie bör en diskussion om att snäva in urvalet tas. Det kan noteras att urvalsramen för doktorander utgjorde ca. 87 procent av det totala antalet doktorander vid aktuell tidpunkt.

Bortfall

Möjligheten till systematiska bortfall måste alltid beaktas. Ett systematiskt bortfall i en undersökning kan ta sin utgångspunkt i att det som är fokus för enkäten påverkar viljan att delta i undersökningen. Personer som av olika skäl befinner sig i en utsatt situation skulle kunna uppleva det som obehagligt att svara på frågor om sexuella trakasserier och därför välja att inte delta i undersökningen. Men det motsatta är också möjligt, det vill säga att en urvalsperson som inte har varit utsatt för sexuella trakasserier tycker att det egna deltagandet i undersökningen inte har någon betydelse.

Det är också möjligt att de svarande upplevde vissa frågor som mindre relevanta givet pandemi-situationen. I detta sammanhang kan noteras att svarsfrekvensen i enkätundersökningen var lägre än för pilotstudien, där det uttalade syftet var att testa enkäten.

Analys av data

Programmet har tillgång till såväl resultattabeller från SCB med skattade andelar för hela sektorn samt primärdata för de svarande. Då lärosäten har fått tillgång till resultat i form av skattade andelar i resultattabeller så redovisas data huvudsakligen i denna form i denna rapport. De skattade andelarna med felmarginaler är uppräknade till hela populationen. Det innebär att andelarna är skattningar av hur det ser ut för hela sektorn, även om bara ett urval tillfrågats och inte alla av dessa svarat. Dessa skattningar är förenade med osäkerheter och samtliga skattningar är angivna med 95 procent konfidensintervall.

SCB anger skattade andelar i hela procent vilket måste beaktas vid jämförelser. Ett givet värde kan således variera +/- 0,5 procent i tillägg till variationen som beskrivs med konfidensintervallet. Det ska noteras att resultattabellerna bara motsvarar ett urval av data från studien och att det vid analyser av samband med hjälp av exempelvis regressionsanalys inte är givet hur vikterna som används för att beräkna skattade andelar ska hanteras. Analyser på exempelvis sammanslaget mått liksom de fördjupade analyserna, avseende skillnader mellan utsatta och inte utsatta, är endast gjorda för primärdata, vilket poängteras i redovisning av dessa. Också i de fördjupade analyserna (t-test) är konfidensintervallet satt till 95 procent.

Resultattabeller till lärosäten

De 38 lärosäten som inkluderades i enkätundersökningen fick hösten 2021 möjlighet att beställa resultattabeller över svaren för ett förutbestämt urval av frågor och bakgrundsvariabler. Resultattabellerna kom att inkludera 45 frågor som fokuserade i huvudsak på validerade frågor och skalor, på bakgrundsvariablerna juridiskt kön, ålder (tre grupper: under 30 år, 30–49 år samt 50 år och äldre) och på grupp (studenter, doktorander och anställda: forskare/lärare respektive teknisk/administrativ personal).

Utgångspunkten för tabellerna var att delge så mycket lärosätesspecifik information som möjligt för att stärka arbetet med att vid behov förebygga utsatthet. Dock kan information delges endast i den mån urval och svarsfrekvenser så tillåter, och i alla avseenden endast om informationen inte riskerar att röja respondenternas identitet. Därför var det en betydande variation i hur mycket information ett givet lärosäte fick tillgång till, även givet den stora variationen i lärosätens storlek för de olika grupperna studenter, doktorander och anställda. Det var också möjligt att få tillgång till motsvarande resultattabell för hela sektorn för jämförelse.

I resultattabellerna presenteras andelsskattningar och felmarginaler (95 % konfidensintervall) som är uppräknade till hela populationen. Det innebär att andelarna är skattningar av hur det ser ut på hela lärosätet respektive hela sektorn även om bara ett urval tillfrågats och inte alla av dessa svarat. Dessa skattade andelar tas fram med kalibrerade vikter (SCB 2021). Tekniken med kalibrerade vikter är en effektiv och flexibel metod för att reducera osäkerheter orsakade av urval och bortfall.

Resultat

Syftet med enkätstudien var att etablera forskningsbaserad kunskap om förekomst och konsekvenser av genusbaserad utsatthet inklusive sexuella trakasserier i svensk högskolesektor. I denna rapport redovisas i del 1 svar på validerade frågor (COPSOQ) kring sexuella trakasserier, mobbing och kränkningar på sociala medier totalt, för män respektive kvinnor (juridiskt kön), utgående från ålder (under 30 år, 30–49 år samt 50 år och äldre) samt för juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander, anställda) med fokus på de senaste tolv månaderna. Valet att begränsa frågor till det senaste året baseras dels på att de tidigare validerade skalorna (t.ex. COPSOQ) formulerat frågorna på detta sätt, dels på den mer allmänna kunskapen om minne och enkätundersökningar, det vill säga att tidsintervall för enkätfrågor bör begränsas för att öka träffsäkerheten (t.ex. Persson 2016). Frågor om ohövlighet (WIS) redovisas på samma sätt. Validerade instrument redovisas, huvudsakligen, som andelsskattningar.

I del 1 redovisas också skalan som fångar olika beteenden (Latcheva 2017) totalt, för män respektive kvinnor (juridiskt kön), utgående från ålder (under 30 år, 30–49 år samt 50 år och äldre) samt för juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander, anställda). Denna skala är inte psykometriskt validerad eller tidsbunden.

I del 2 redovisas fördjupade analyser kring konsekvenser av icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (COPSOQ). Dessa bygger samtliga på primärdata.

I tabell 1 redovisas bakgrundsfakta för den insamlade kohorten. De flesta anställda som svarat på enkäten angav att de hade en tillsvidareanställning (76,6 %). De ska noteras att endast totalt 8,9 procent angav att de inte alls arbetade/studerade på distans. Den höga andelen distansarbete är en konsekvens av covid-19-pandemin. På frågan ”Hur stor del av tiden arbetar/studerar du på distans, dvs utanför din ordinarie arbets-/studieplats (svara utifrån hur du huvudsakligen har fördelat din arbetstid under de senaste tolv månaderna)” svarade totalt 53,9 procent att de arbetade/studerade på distans fem eller fler dagar per vecka.

Tabell 1. Bakgrundsfakta för svarande

	N	Min-max/%	Medelvärde (SD)	Bortfall
Population, totalt (N=38 918)				
Ålder	38 918	17-87	38,97 (14,01)	
Juridiskt kön				
Man	15 718	40,4		
Kvinna	23 200	59,6		
Bakgrund				
				4
Utrikes född	6972	17,9		
Inrikes född	31 942	82,1		
Delpopulation				
Personal	15 080	38,7		
Doktorand	5 256	13,5		
Student	18 582	47,7		
Distansarbete/distansstudier				
				158
Inte alls	3436	8,9		
1-2 dagar i veckan	5206	13,4		
3-4 dagar i veckan	8397	21,7		
5 dagar eller fler i veckan	20 910	53,9		
Vet inte	811	2,1		
Personal (N=15 080)				
Anställningsform				
Tidsbegränsad anställning	3529	23,4		
Tillsvidareanställning	11 551	76,6		
Personaltyp				
Undervisande/forskande personal	8 494	56,3		
Teknisk/administrativ personal	6 586	43,7		

Del 1. Genusbaserad utsatthet

Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet

I diagram 1a och 1b redovisas icke önskvärd sexuell uppmärksamhet de senaste tolv månaderna (COPSOQ) baserat på andelsskattningar (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,3 % - +/- 0,8 %). Flera trender kan observeras, bland annat visar svaren att kvinnor är mer utsatta än män, att yngre är mer utsatta samt att studenter är mer utsatta. Korrelationen mellan lägre ålder och att man är student måste beaktas, detta förklarar dock inte skillnaderna mellan kvinnor och män. Vad gäller icke önskvärd sexuell uppmärksamhet de senaste tolv månaderna (COPSOQ) är andelsskattningen densamma (2 %) för undervisande personal/forskare och teknisk/administrativ personal (data visas ej).

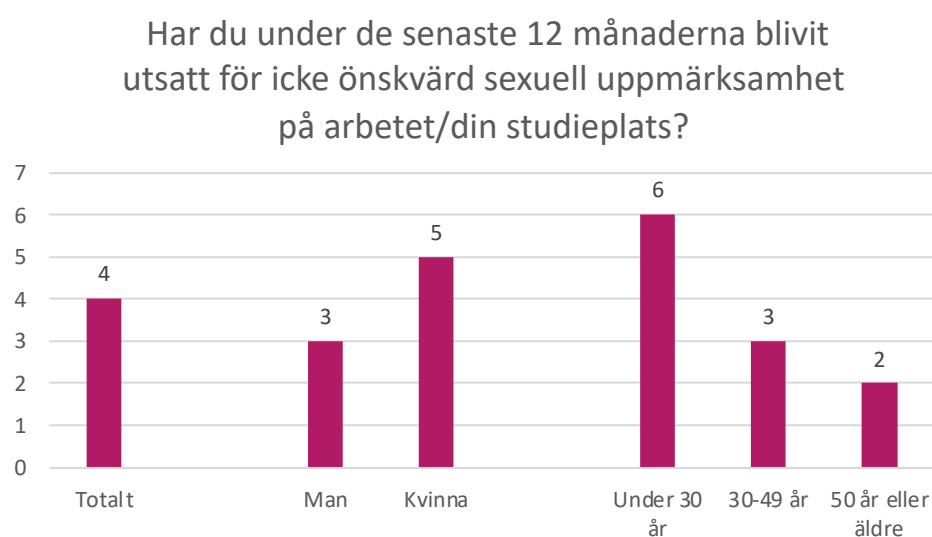

Diagram 1a. Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet uppdelat på juridiskt kön respektive ålder. Y-axeln motsvarar andelsskattningar för svarsalternativet Ja (%).

Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet på arbetet/din studieplats?

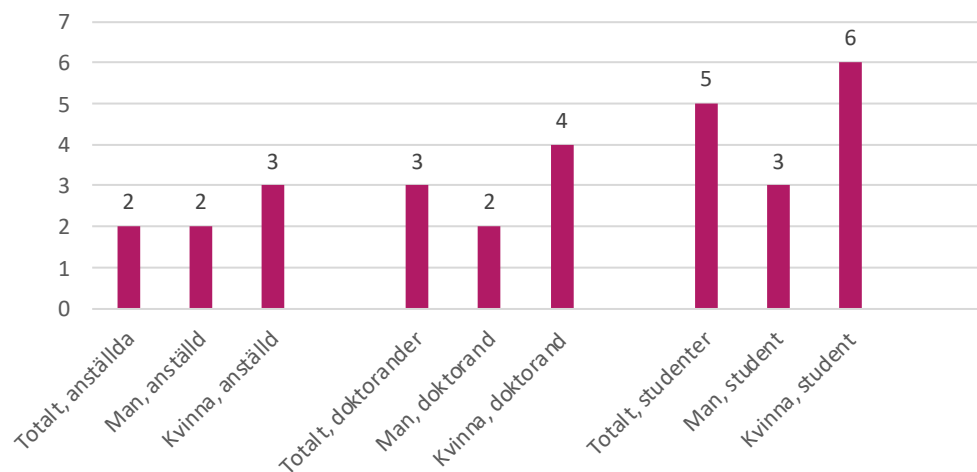

Diagram 1b. Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet uppdelat på juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar för svarsalternativet Ja (%).

I diagram 2a och 2b redovisas, parallellt med data från diagram 1, ”Har du fått kännedom om att någon annan har blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet på ditt arbete/din studieplats de senaste tolv månaderna” baserat på andelsskattningar (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,3 % - +/- 0,8 %). Trenden är att män och kvinnor i lika hög grad har fått kännedom om att någon annan har blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet på arbetet/studieplatsen de senaste tolv månaderna. Det är stor skillnad mellan olika åldersgrupper vad gäller att få kännedom om att någon annan har blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet på arbetet/studieplatsen de senaste tolv månaderna. Unga rapporterar kännedom i högre utsträckning, vilket följer trenden att unga också rapporterar en högre grad av egen utsatthet. Andelen som får kännedom om att någon annan har blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet på arbetet/studieplatsen de senaste tolv månaderna är högre än de som rapporterar att de själva har blivit utsatta. Andelsskattning avseende kännedom om att annan har blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet är samma för undervisande personal/forskare och teknisk/administrativ personal (data visas ej).

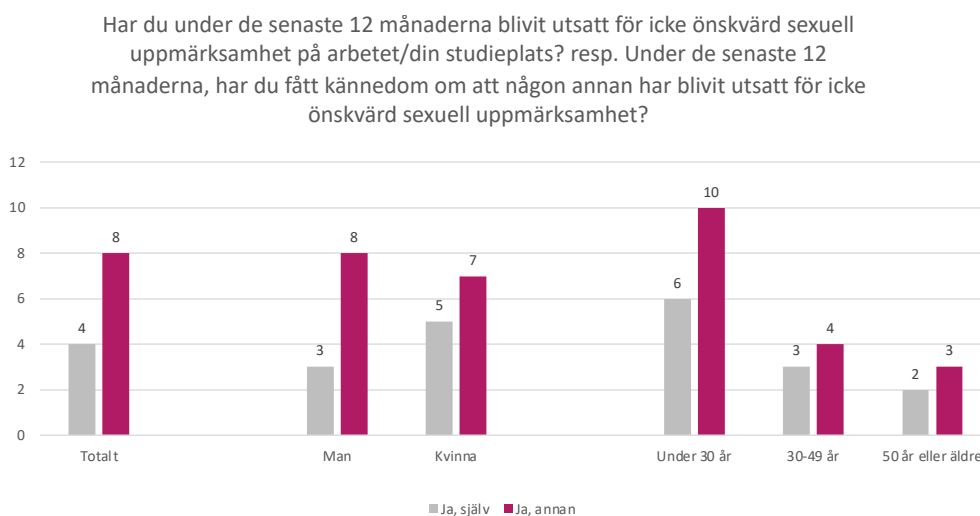

Diagram 2a. Utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (grå stapel) samt kännedom om att någon annan har blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (rosa stapel) på ditt arbete/din studieplats de senaste tolv månaderna, uppdelat på juridiskt kön respektive ålder. Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

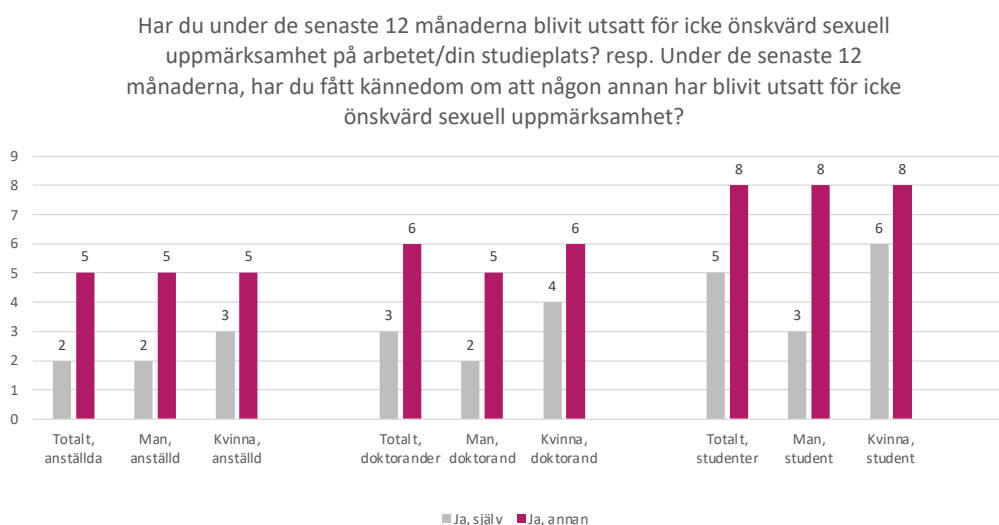

Diagram 2b. Utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (grå stapel) samt kännedom om att någon annan har blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (rosa stapel) på ditt arbete/din studieplats de senaste tolv månaderna, uppdelat på juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

I tabell 2 visas andelsskattningar för de som svarat minst ett ja-alternativ på någon av de elva frågor från den beteendeskala som beskrivs i Latcheva (2017). Dessa frågor har inte validerats och är inte tidsbestämda.

Andelsskattningar visas totalt (T) samt uppdelade på juridiskt kön (man/M och kvinna/K). Två svarsalternativ som finns i enkäten ("Ofta" och "Många gånger") redovisas ej eftersom andelsskattningarna är 0,5 eller mindre för samtliga frågor för dessa svarsalternativ.

Tabell 2. Frågor om olika former av icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (Latcheva, 2017), redovisat för grupperna totalt och juridiskt kön (man/M och kvinna/K).

I ditt arbete/dina studier, har det hänt att någon...	En/två gånger (%)			Ibland (%)		
	T	M	K	T	M	K
...ställt frågor om ditt privatliv på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	15	14	16	4	3	4
...tittat på dig på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	15	9	18	5	2	6
...gjort sexuella anspelningar på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	10	6	12	2	1	3
...fällt kommentarer om ditt utseende eller ålder på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	15	11	18	4	3	4
...gjort sexuella inviter eller bett om att träffas utanför arbetet på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	5	3	7	1	1	1
...skickat, gett eller visat dig sexuella bilder, fotografier eller presenter på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	2	1	2	-	-	-
...blottat sin kropp för dig?	1	2	1	-	-	-
...visat dig pornografiska bilder eller filmer?	2	4	1	-	1	-
...skickat sexuellt innehåll via mail, sms eller meddelanden på sociala medier på ett obekvämt eller obehagligt sätt? a	2	2	2	1	-	1
...kontaktat dig via mail, sms eller meddelanden på sociala medier på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	5	3	7	1	1	1
...tagit i dig på ett sexuellt sätt t.ex. genom att ta tag i, hålla fast, kyssa, krama eller smeka på ett obekvämt eller obehagligt sätt?	5	3	6	1	1	1

Siffrorna motsvarar andelsskattningar (%) för svarsalternativen ”En/två gånger” och ”Ibland”. Endast heltal finns tillgängligt för andelsskattningar, vilket tillsammans med osäkerheten i värden gör att det kan saknas värde för andelsskattningen i kolumnen för totalt (T) men ändå finnas andelsskattningen en procent för man (M; Frågan ”Visat dig pornografiska bilder eller filmer?” och alternativet ”Ibland”). En individ kan ha svarat ja på flera frågor varför de sammanlagda andelsskattningarna för frågorna kan summeras till ett värde över 100 procent.

De vanligaste former av utsatthet som rapporteras i den svenska högskolesektorn är ”ställt frågor om ditt privatliv på ett obekvämt eller obehagligt sätt” (19 %), ”tittat på dig på ett obekvämt eller obehagligt sätt” (20 %) samt ”fällt kommentarer om ditt utseende eller ålder på ett obekvämt eller obehagligt sätt” (19 %). Speciellt vad gäller ”tittat på dig på ett obekvämt eller obehagligt sätt” samt ”fällt kommentarer om ditt utseende eller ålder på ett obekvämt eller obehagligt sätt” är utsattheten högre för kvinnor (24 % respektive 22 %) än för män (11 % respektive 14 %).

Vad gäller utsatthet i digitala forum, ”skickat sexuellt innehåll via mail, sms eller meddelanden på sociala medier på ett obekvämt eller obehagligt sätt?” och ”kontaktat dig via mail, sms eller meddelanden på sociala medier på ett obekvämt eller obehagligt sätt?” är andelen som svarat ett ja-alternativ på dessa frågor två procent respektive fem procent, med en högre andel kvinnor än män som svarat ett ja-alternativ.

Vid eventuella jämförelser med de resultat som redovisas i Latcheva (2017) är det viktigt att notera att Latcheva-studien är en strukturerad intervju-underökning medan det som redovisas i denna rapport utgår från en webbaserad enkätstudie. I Latcheva-studien tar frågorna sikte på de senaste tolv månaderna eller sedan en individ var 15 år. Den aktuella enkäten tar inte sikte på specifikt tidsintervall utan begränsades istället av skrivningarna ”I ditt arbete/dina studier”. Latcheva undersöker endast kvinnor och svarsalternativen redovisas uppdelat på tre alternativ, medan den aktuella enkäten hade fyra svarsalternativ.

I diagram 3a-3e redovisas resultat från fem av Latcheva-frågorna baserat på andelsskattningar (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,2 % - +/- 1,7 %). Diagrammen är valda utifrån ambitionen att ge en bred bild av de olika formerna av utsatthet. Några trender kan urskiljas. Doktorander rapporterar högst utsatthet vad gäller ”har det hänt att någon ställt frågor om ditt privatliv på ett obekvämt eller obehagligt sätt?”, speciellt gruppen kvinna doktorand (diagram 3a). Vad gäller övriga beteenden så rapporterar kvinnor och yngre högre utsatthet än övriga (diagram 3b-3e). Undervisande personal/forskare och teknisk/administrativ personal visar ingen skillnad i andelsskattningar (data visas ej).

I ditt arbete/dina studier, har det hänt att någon ställt frågor om ditt privatliv på ett obekvämt eller obehagligt sätt?

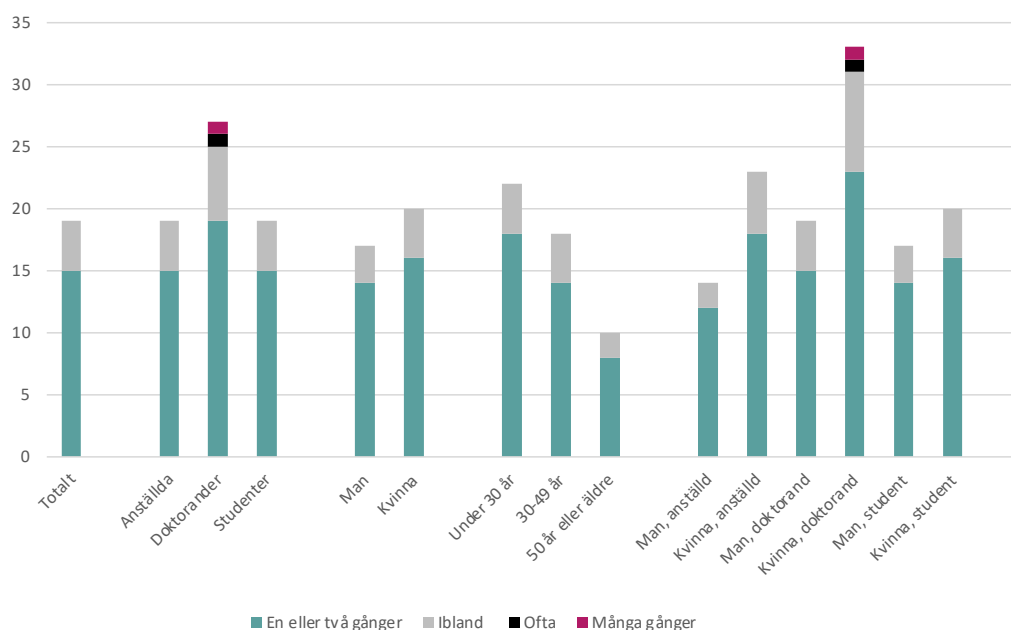

Diagram 3a. Ja-alternativ svar på frågan ”...ställt frågor om ditt privatliv på ett obekvämt eller obehagligt sätt”, uppdelat på juridiskt kön, ålder och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

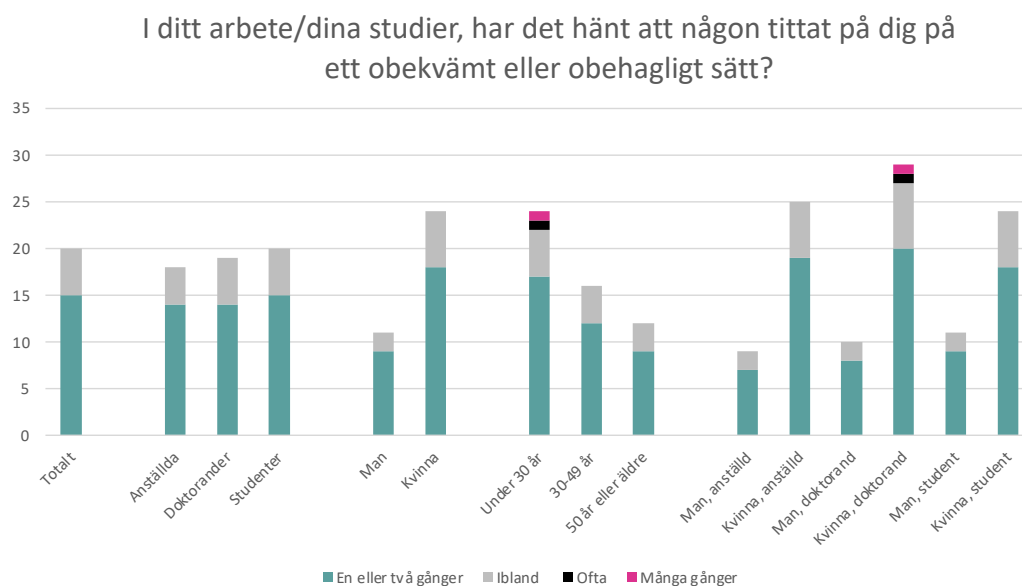

Diagram 3b. Ja-alternativ svar på frågan ”...tittat på dig på ett obekvämt eller obehagligt sätt”, uppdelat på juridiskt kön, ålder och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

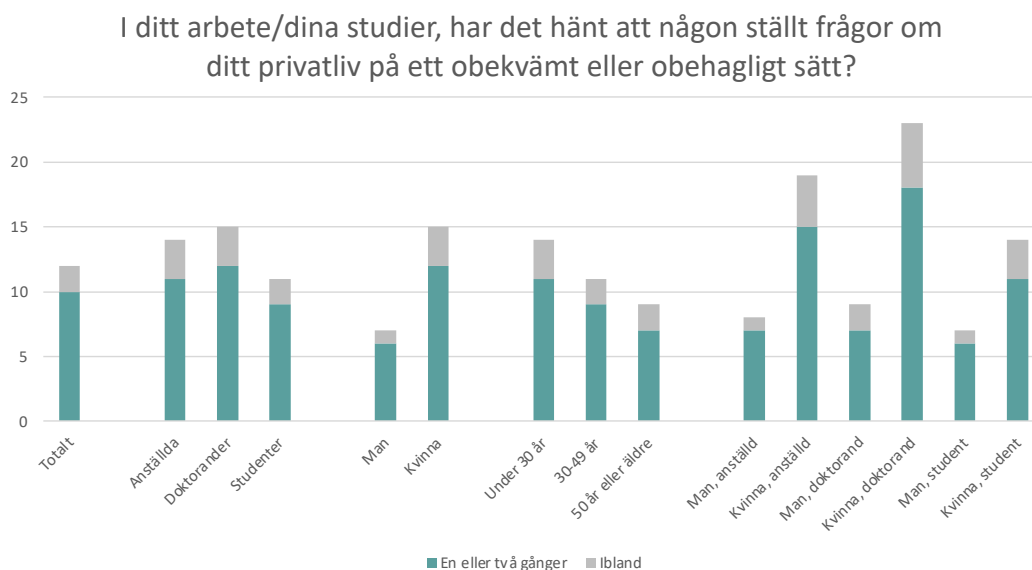

Diagram 3c. Ja-alternativ svar på frågan ”...gjort sexuella anspelningar på ett obekvämt eller obehagligt sätt”, uppdelat på juridiskt kön, ålder och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

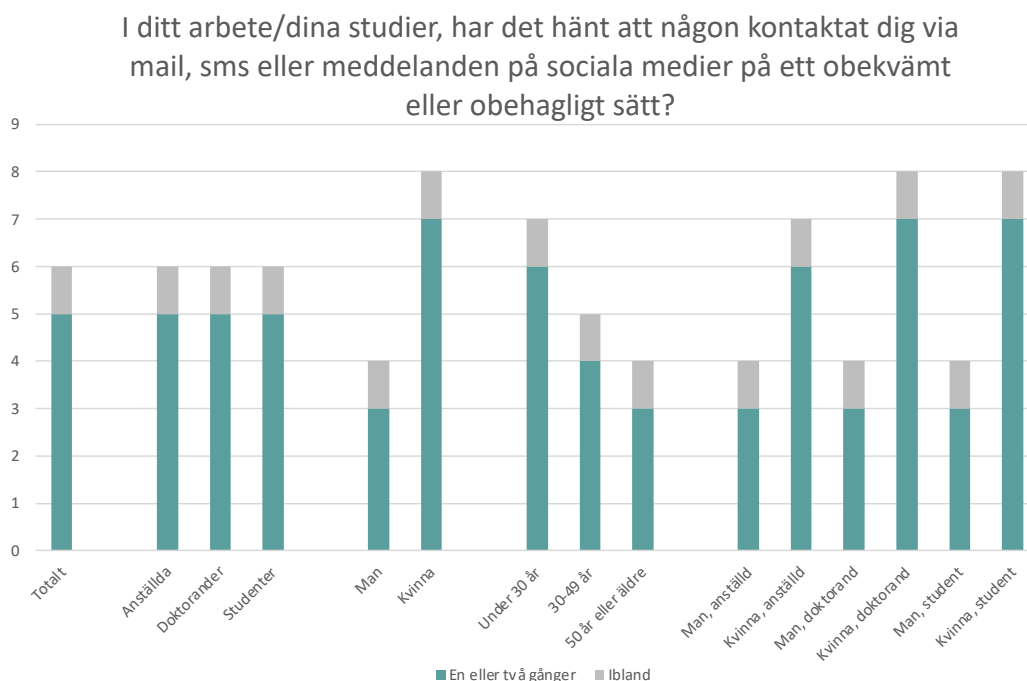

Diagram 3d. Ja-alternativ svar på frågan "...kontaktat dig via mail, sms eller meddelanden på sociala medier obekvämt eller obehagligt sätt", uppdelat på juridiskt kön, ålder och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

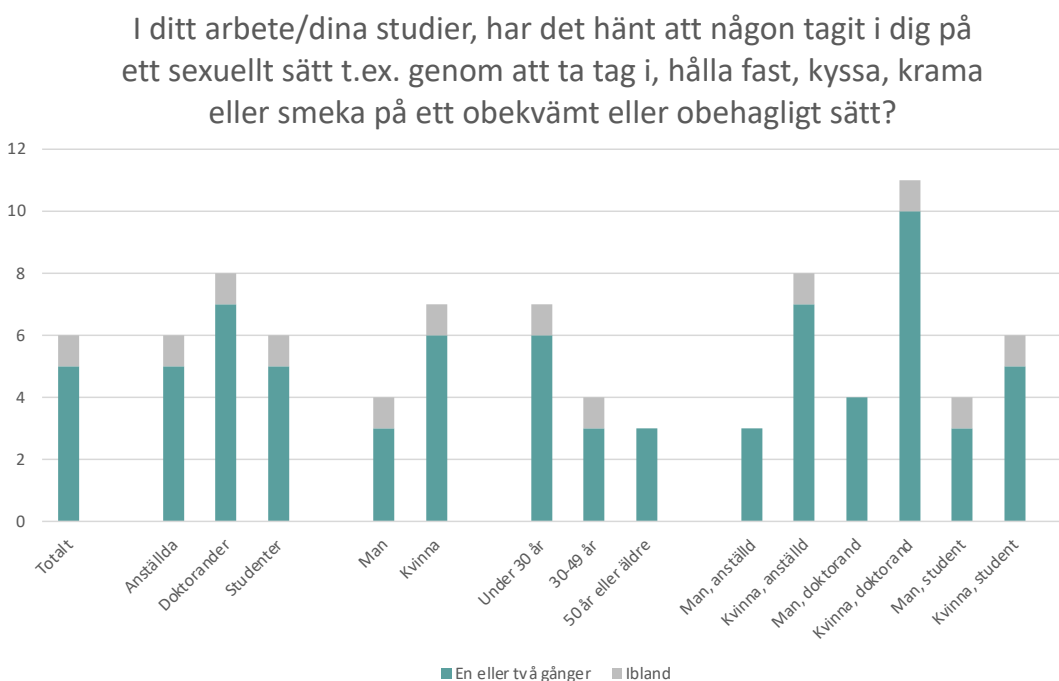

Diagram 3e. Ja-alternativ svar på frågan "...tagit i dig på ett sexuellt sätt /.../ på ett obekvämt eller obehagligt sätt", uppdelat på juridiskt kön, ålder och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

Det kan noteras att andelsskattning för frågan ”I ditt arbete/dina studier, har det hänt att någon ställt frågor om ditt privatliv på ett obekvämt eller obehagligt sätt” är speciellt hög för gruppen kvinna doktorand.

Latcheva (2017) rapporterar också andelen som svarat något av ja-alternativen på en eller flera av de elva frågorna. I den aktuella enkätstudien kan detta mått tas fram från primärdata genom att identifiera alla individer som på en eller flera av frågorna ovan svarat En/två gånger, Ibland, Ofta, och/eller Många gånger.

Diagram 3f visar andelen (i procent) som på en eller flera av de elva delfrågorna ovan svarat En/två gånger, Ibland, Ofta, och/eller Många gånger. Resultaten redovisas totalt och uppdelat på juridiskt kön, grupp respektive ålder (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,2 % - +/- 1,8 %). Undervisande personal/forskare och teknisk/administrativ personal visar ingen skillnad (data visas ej).

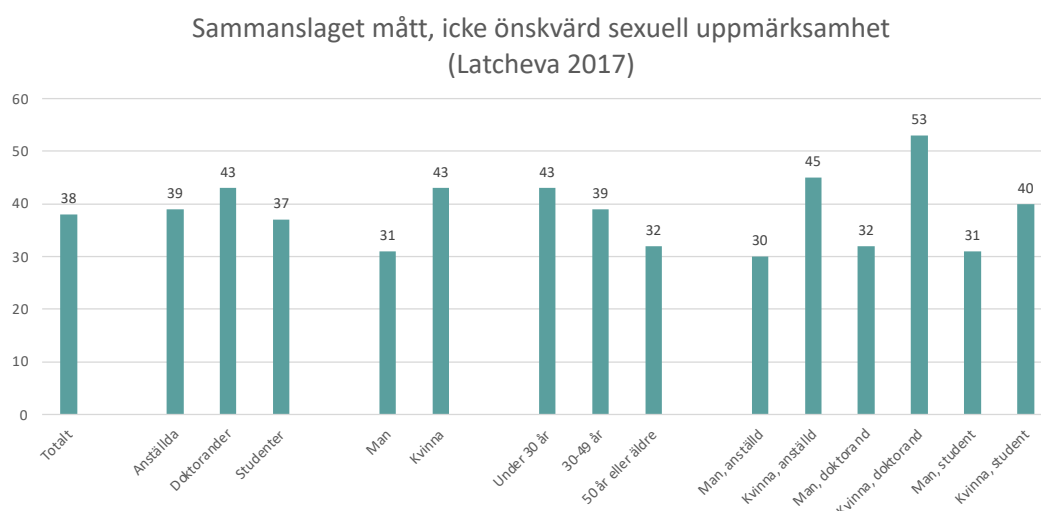

Diagram 3f. Utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet, andelen som svarat något av ja-alternativen på en eller flera av de elva frågorna (Latcheva 2017), uppdelat på juridiskt kön, ålder och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar procent av den studerade populationen (N=38 918).

Diagrammet visar att andelen utsatta för ett eller flera beteenden som kan tolkas som icke önskvärd sexuell uppmärksamhet är något lägre totalt än resultat i motsvarande studie av EU:s arbetsmarknad, och betydligt lägre än för motsvarande resultat för svensk arbetsmarknad (FRA 2014; Latcheva 2017).

Mobbning och ohövlighet

Nedan redovisas resultat från enkätfrågorna om mobbning och nätmobbning. Resultaten diskuteras med fokus på skillnader mellan kvinnor och män (juridiskt kön).

I diagram 4a och 4b redovisas utsatthet för mobbning de senaste tolv månaderna (COPSOQ), baserat på skattade andelar (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,4 % - +/- 1,4 %). Flera trender kan observeras. Utsatthet för mobbning är vanligare bland kvinnor än män för gruppen anställda och doktorander men ej för gruppen studenter. Yngre liksom studenter rapporterar en lägre grad av utsatthet för mobbning. Andelsskattningen är högre för undervisande personal/forskare än för teknisk/administrativ personal, tolv procent respektive tio procent (data visas ej).

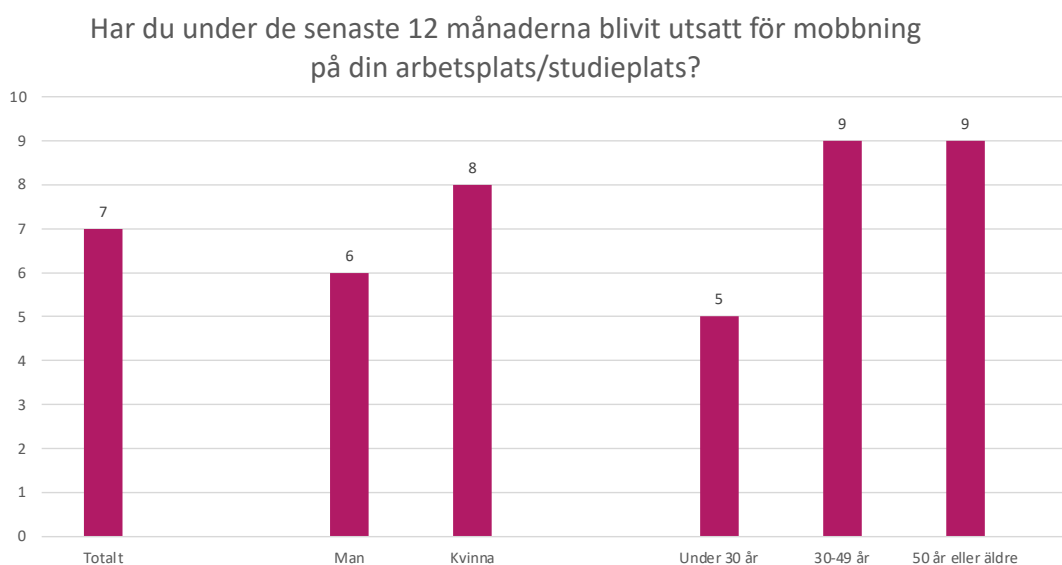

Diagram 4a. Utsatthet för mobbning uppdelat på juridiskt kön respektive ålder. Y-axeln motsvarar andelsskattningar för svarsalternativet Ja (%).

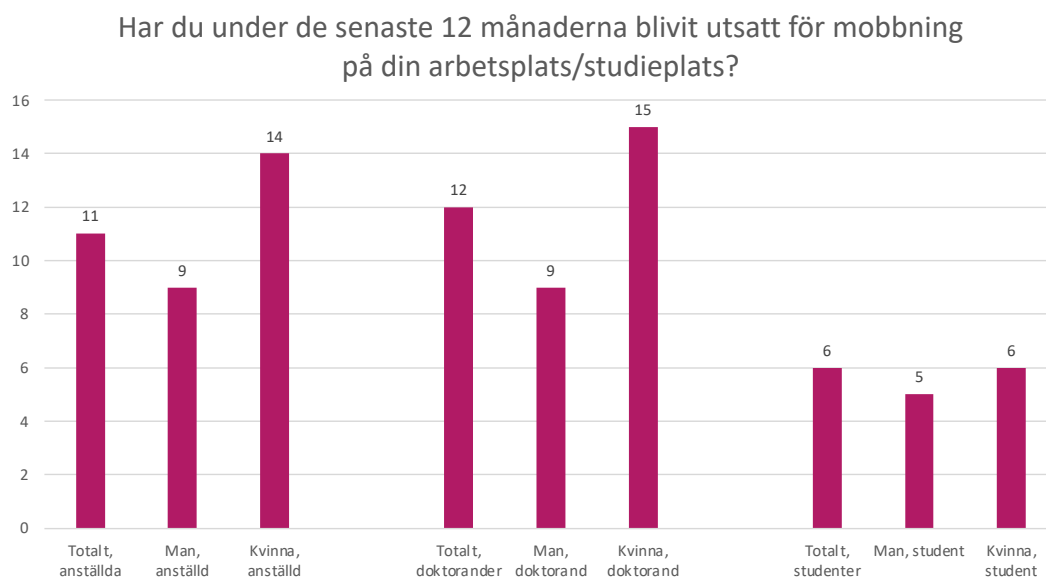

Diagram 4b. Utsatthet för mobbning uppdelat på juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar för svarsalternativet Ja (%).

Det kan noteras att andelsskattningen för att vara utsatt för icke önskvärd sexuell utsatthet är högst hos studenter och hos yngre medan andelsskattningen för att vara utsatt för mobbning är lägst i dessa grupper.

I diagram 5a och 5b redovisas, parallellt med data från diagram 4, frågan ”Under de senaste tolv månaderna, har du fått kännedom om att någon annan har blivit utsatt för mobbning på ditt arbete/din studieplats?” baserat på skattade andelar (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,5 % +/- 1,7 %). Kvinnor rapporterar i högre utsträckning än män, kännedom om att någon annan blivit utsatt för mobbning på arbetet/studieplatsen, vilket är särskilt tydligt i grupperna anställda och doktorander. De som har fått kännedom om att någon annan har blivit utsatt för mobbning på arbetet/studieplatsen de senaste tolv månaderna är högre än de som själva blivit utsatta. Vad gäller andelen som fått kännedom om att någon annan har blivit utsatt för mobbning på arbetet/i studierna de senaste tolv månaderna är andelsskattning lika för undervisande personal/forskare och teknisk/administrativ personal, 25 procent respektive 24 procent (data visas ej).

Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för mobbning på arbetet/din studieplats? resp. Under de senaste 12 månaderna, har du fått kännedom om att någon annan har blivit utsatt för mobbning?

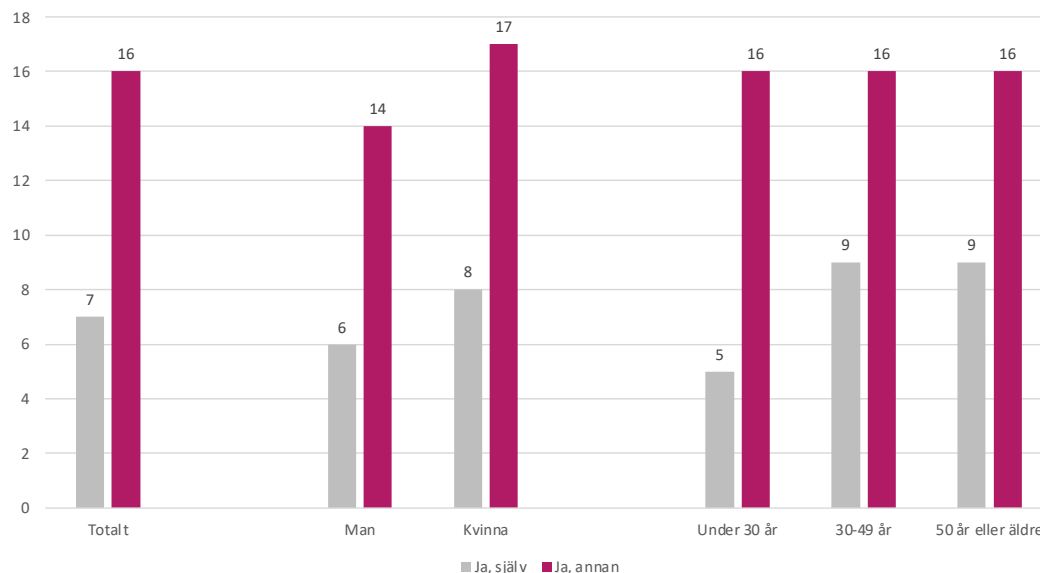

Diagram 5a. Utsatthet för mobbning (grå stapel) samt kännedom om att någon annan har blivit utsatt för mobbning (rosa stapel) på ditt arbete/ din studieplats de senaste tolv månaderna uppdelat på juridiskt kön respektive ålder. Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för mobbning på arbetet/din studieplats? resp. Under de senaste 12 månaderna, har du fått kännedom om att någon annan har blivit utsatt för mobbning?

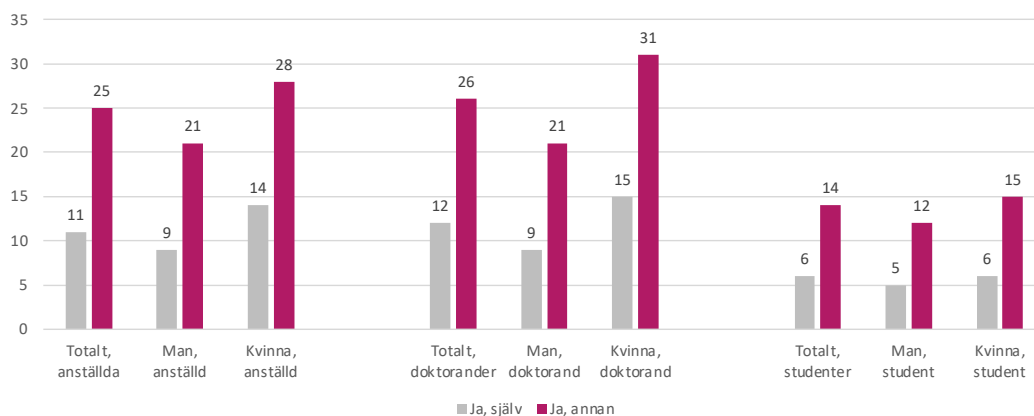

Diagram 5b. Utsatthet för mobbning (grå stapel) samt kännedom om att någon annan har blivit utsatt för mobbning (rosa stapel) på ditt arbete/din studieplats de senaste tolv månaderna uppdelat på juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar (%).

I tabell 3a visas andelsskattningar för de som svarat ja på en eller flera av de tolv frågorna från beteendeskalan Workplace Incivility Scale (WIS). I tabell 3b visas motsvarande uppdelat på kvinnor och män (juridiskt kön).

Tabell 3a, Workplace Incivility Scale (WIS), redovisat för gruppen totalt.

Under de SENASTE 12 MÅNADERNA, har du befunnit dig i en situation där någon av dina chefer eller kollegor/dina lärare eller studiekamrater...	En/två gånger (%)	Ibland (%)	Ofta (%)	Många gånger (%)
...inte uppmärksammat dina uttalanden eller varit ointresserad av dina åsikter?	30	15	3	2
...ifrågasatt ditt kunnande i en fråga som du har ansvar för?	23	10	2	1
...gett dig fientliga blickar, stirrat eller hånlett åt dig?	11	4	1	1
...tilltalat dig på ett oprofessionellt sätt, inför andra eller privat?	16	5	1	1
...avbrutit eller pratat över dig?	30	16	4	2
...gett dig en sämre bedömning än du förtjänar på en utvärdering?	19	6	2	1
...skrikit eller svurit åt dig?	3	1	-	-
...fällt kränkande eller respektlösa kommentarer om dig?	9	2	-	-
...ignorerat dig eller undvikit att prata med dig?	16	5	1	1
...angripit dig med ilska eller vredesutbrott?	4	1	-	-
...ifrågasatt din kompetens?	19	5	1	1
...skämtat på din bekostnad?	16	6	1	1

Tabell 3b, Workplace Incivility Scale (WIS), redovisat på juridiskt kön (man/M och kvinna/K).

Under de SENASTE 12 MÅNADERNA, har du befunnit dig i en situation där någon av dina chefer eller kollegor/dina lärare eller studiekamrater...	En/två gånger (%)		Ibland (%)		Ofta (%)		Många gånger (%)	
	M	K	M	K	M	K	M	K
...inte uppmärksammat dina uttalanden eller varit ointresserad av dina åsikter?	28	32	14	16	2	3	2	2
...ifrågasatt ditt kunskande i en fråga som du har ansvar för?	22	24	9	10	2	2	1	1
...gett dig fientliga blickar, stirrat eller hånlett åt dig?	10	12	3	4	1	1	1	1
...tilltalat dig på ett oprofessionellt sätt, inför andra eller privat?	14	18	4	5	1	1	1	1
...avbrutit eller pratat över dig?	28	31	14	17	3	5	1	2
...gett dig en sämre bedömning än du förtjänar på en utvärdering?	19	20	5	6	2	2	1	1
...skrikit eller svurit åt dig?	4	3	1	-	-	-	-	-
...fällt kränkande eller respektlösa kommentarer om dig?	8	10	2	2	-	-	-	-
...ignorerat dig eller undvikit att prata med dig?	15	17	5	5	1	1	1	1
...angripit dig med ilska eller vredesutbrott?	4	4	1	1	-	-	-	-
...ifrågasatt din kompetens?	17	21	5	6	1	1	1	1
...skämtat på din bekostnad?	18	15	7	5	2	1	1	1

Tabellerna visar att den högsta prevalensen rapporteras för frågorna ”avbrutit eller pratat över dig” (55 % av kvinnor respektive 46 % av män; samtliga svarsalternativ summerade) och ”inte uppmärksammat dina uttalanden eller varit ointresserad av dina åsikter” (53 % av kvinnor respektive 46 % av män; samtliga svarsalternativ summerade). Kvinnor rapporterar en högre grad av utsatthet än män på nio av de tolv frågorna, men skillnaderna är små. På två frågor rapporterar män en högre prevalens, frågorna ”skrikit eller svurit åt dig” (5 % av män respektive 3 % av kvinnor; samtliga svarsalternativ summerade) och ”skämtat på din bekostnad” (28 % av män respektive 22 % av kvinnor; samtliga svarsalternativ summerade), men också här är skillnaderna små. På frågan ”angripit dig med ilska eller vredesutbrott” rapporterar kvinnor och män en lika hög prevalens (5 %; alla svarsalternativ summerade). Det ska också noteras att de flesta respondenter markerat svarsalternativen ”En/två gånger” samt ”Ibland”, medan färre markerat svarsalternativen ”Ofta” och ”Många gånger”.

Kränkningar på sociala medier, via e-post eller SMS

I diagram 6a och 6b redovisas utsatthet för kränkningar på sociala medier, via e-post eller SMS de senaste tolv månaderna baserat på skattade andelar (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,3 % - +/- 0,8 %). Frågorna är hämtade från COPSOQ-skalan. En trend som kan observeras är att kvinnor rapporterar en högre grad av utsatthet än män. Det är också noterbart att det inte finns några skillnader mellan de olika åldersgrupperna. Vad gäller utsatthet för kränkningar på sociala medier, via e-post eller SMS de senaste tolv månaderna är andelskattningen högre för undervisande personal/forskare än för teknisk/administrativ personal, sju procent respektive tre procent (data visas ej).

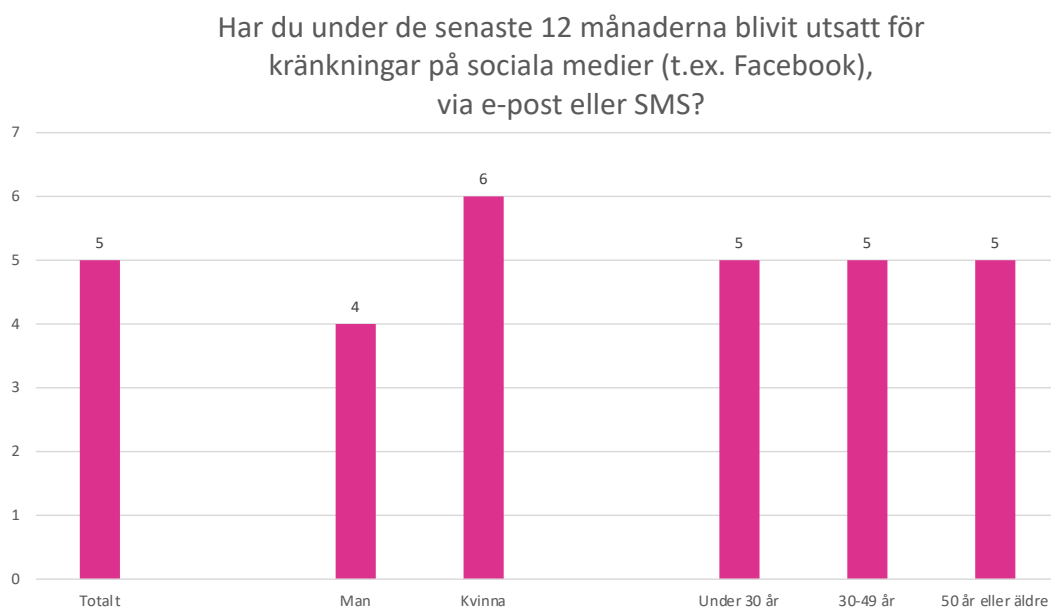

Diagram 6a. Utsatthet för kränkningar på sociala medier, via e-post eller SMS uppdelat på juridiskt kön respektive ålder. Y-axeln motsvarar andelsskattningar för svarsalternativet Ja (%).

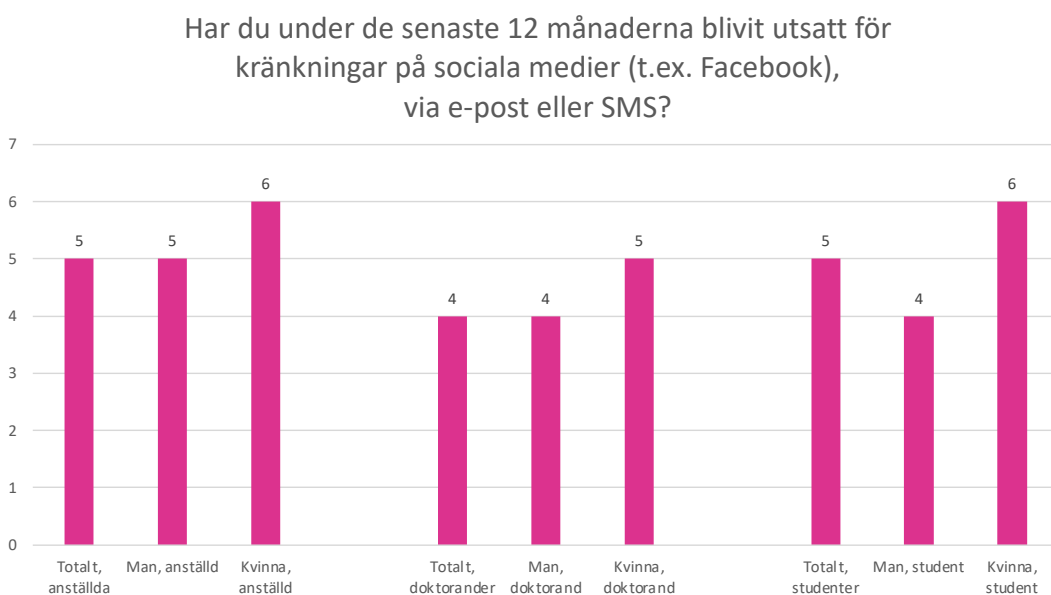

Diagram 6b. Utsatthet för kränkningar på sociala medier, via e-post eller SMS uppdelat på juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander, anställda). Y-axeln motsvarar andelsskattningar för svarsalternativet Ja (%).

Det kan noteras att andelsskattningar för att vara utsatt för kränkningar på sociala medier, via e-post eller SMS uppvisar liten grad av variation mellan de olika grupperna studenter, doktorander och anställda. Det varierar heller inte mellan de olika åldersgrupperna, till skillnad från icke önskvärd sexuell uppmärksamhet som är vanligast i den yngre åldersgruppen och mobbing som är vanligast i den äldre åldersgruppen.

Covid-19 och utsatthet

Följande diagram om icke önskvärd sexuell uppmärksamhet baseras på frågan ”Har du under de senaste tolv månaderna blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet?” (COPSOQ). Nedan resultat bygger på primärdata, då dessa data inte finns tillgängliga som andelsskattningar från SCB.

I diagram 7a-7b redovisas hur utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet påverkats av covid-19 (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,05 % - +/- 0,2 %). Det ska noteras att det är mindre än tio procent av de svarande som rapporterar en påverkan, det vill säga för den stora andelen svarande har covid-19 ej påverkat utsattheten. Resultaten visar att i de fall utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet påverkats så har den minskat. En tydlig trend är att kvinnor i högre grad än män rapporterar en minskning.

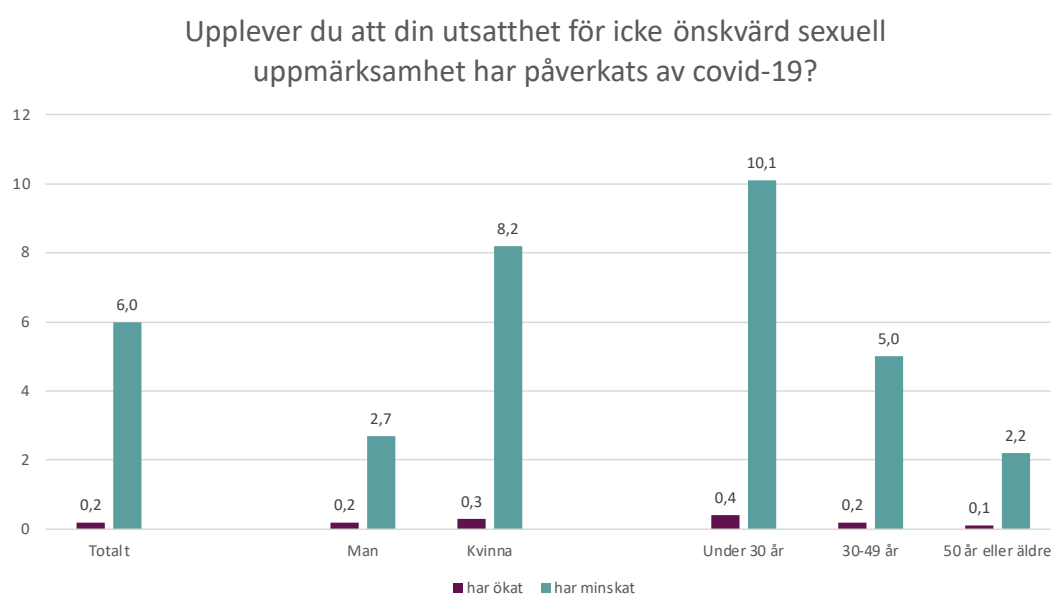

Diagram 7a. Ökad (vinröd stapel) och minskad (turkos stapel) icke önskvärd sexuell uppmärksamhet p.g.a. covid-19 uppdelat på juridiskt kön respektive ålder. Y-axeln anger % av den studerade populationen (N=38 918).

Upplever du att din utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet har påverkats av covid-19?

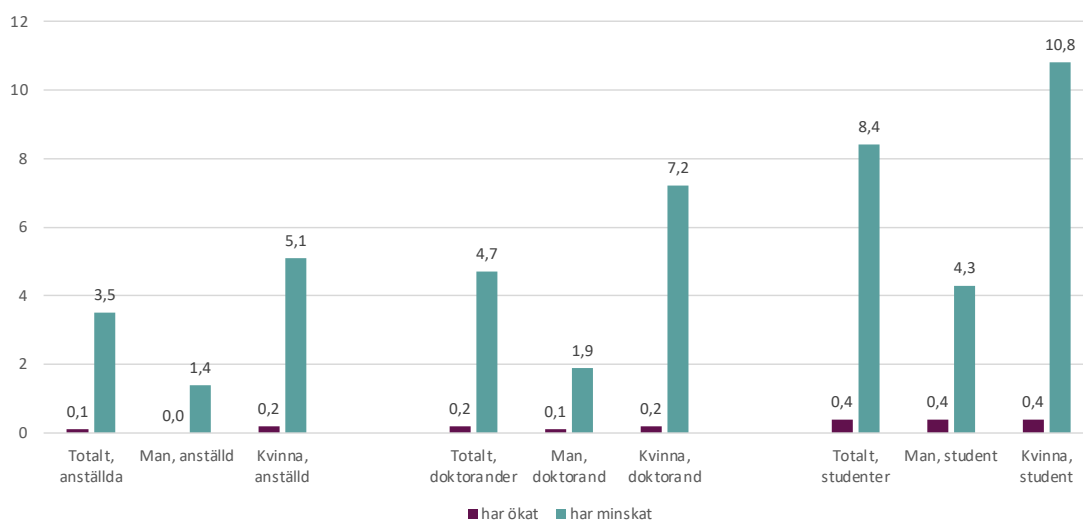

Diagram 7b. Ökad (vinröd stapel) och minskad (turkos stapel) icke önskvärd sexuell uppmärksamhet p.g.a. covid-19 uppdelat på juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander och anställda). Y-axeln anger % av den studerade populationen (N=38 918).

Nedan jämförs primärdata från pilotstudien som genomfördes under 2020 (N=3 172), d.v.s tidig fas av covid-19-pandemin med primärdata från huvudstudien (N=38 917) som genomfördes senare under covid-19-pandemin 2021 (95 % konfidensintervall, +/- 0,8 % - +/- 1 % för tidig fas och +/- 0,2 % - +/- 0,3 % för senare fas.

Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet på arbetet/din studieplats? Tidig respektive senare fas av covid-19-pandemin

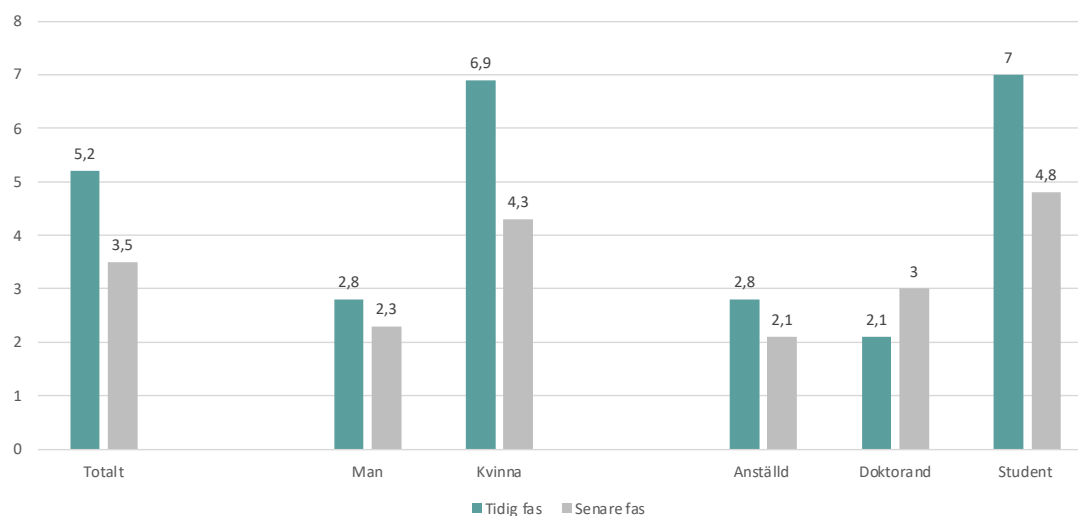

Diagram 7c. Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet under tidig fas respektive senare fas av covid-19-pandemin uppdelat på juridiskt kön respektive grupp (anställda, doktorander och studenter).

I diagram 7d redovisas hur utsatthet för mobbning påverkats av covid-19 (95 % konfidensintervall ca. +/- 0,1 % - +/- 0,3 %). Avseende mobbning rapporterar några att den ökat, dock är andelen som rapporterat att utsattheten för mobbning minskat större.

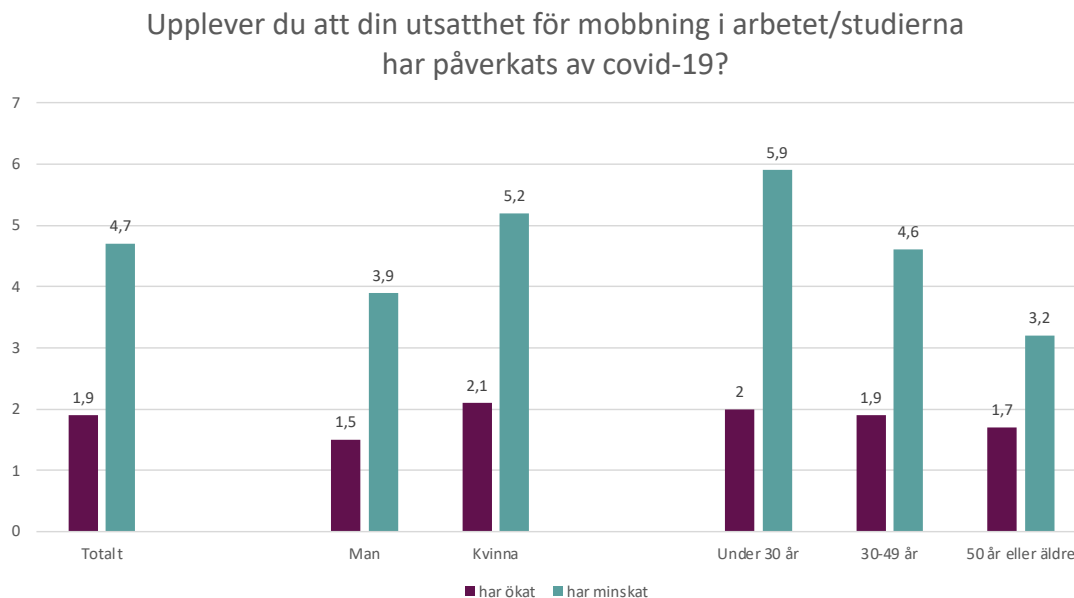

Diagram 7d. Ökad (vinröd stapel) och minskad (turkos stapel) mobbning p.g.a. covid-19 uppdelat på juridiskt kön respektive ålder. Y-axeln anger % av den studerade populationen (N=38 918).

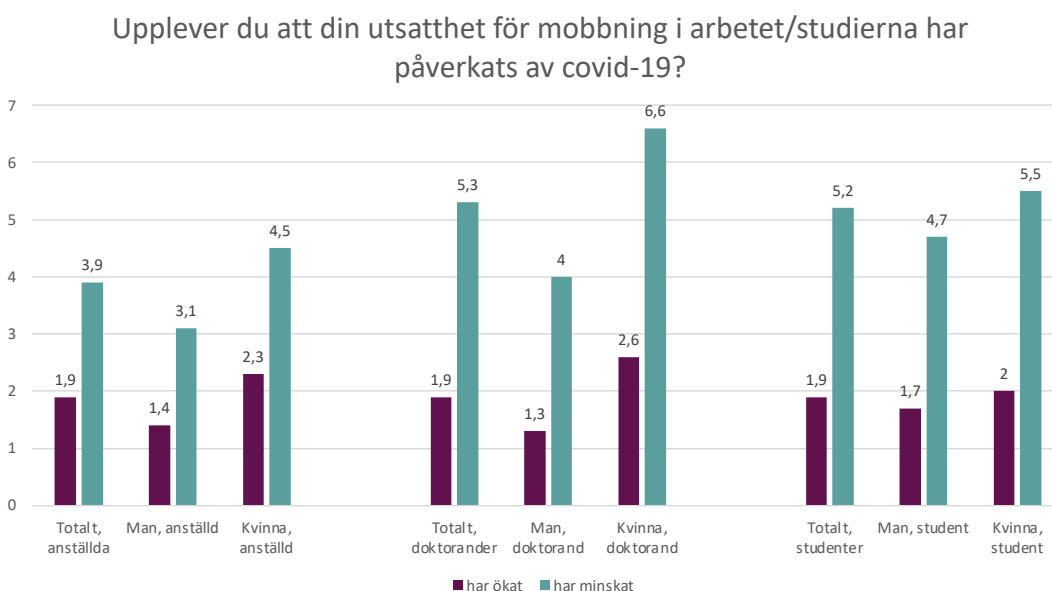

Diagram 7e. Ökad (vinröd stapel) och minskad (turkos stapel) mobbning p.g.a. covid-19 uppdelat på juridiskt kön och grupp (studenter, doktorander och anställda). Y-axeln anger % av den studerade populationen (N=38 918).

Det kan noteras att icke önskvärd sexuell uppmärksamhet har minskat i högre utsträckning än mobbning under covid-19-pandemin.

Del 2. Fördjupade analyser

Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet: Relationer mellan den som utsätts och den som utsätter andra

Diagram 8 redovisar kön på den som rapporteras ha utsatt annan för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet, uppdelat på grupperna studenter, doktorander och anställda. Diagrammet inkluderar endast svar från de som rapporterat egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet. Diagrammet visar att män är överrepresenterade bland de som utsätter studenter, doktorander och anställda för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet.

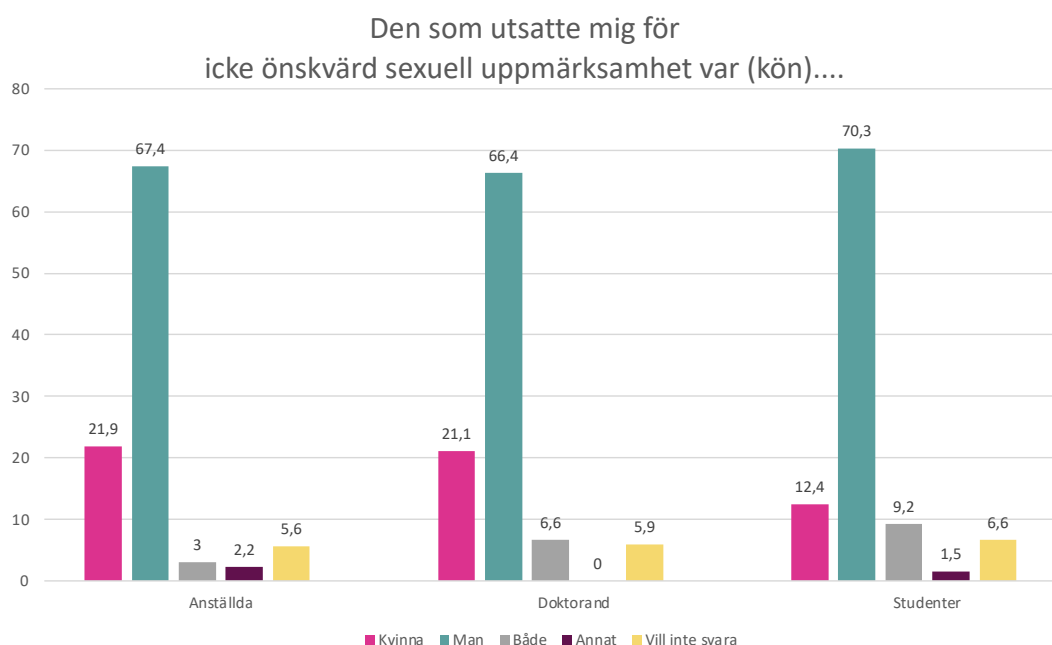

Diagram 8. Personen som utsatte mig för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet var... uppdelat på kön (Man/Kvinna/Både/Annat) för respektive grupp (studenter, doktorander och anställda). Y-axeln anger %. Notera att en respondent hade möjlighet att fylla i flera alternativ.

Diagram 9a-9c redovisar anställda och doktorander separerat från studenter, då svarsalternativen för de olika grupperna skiljde sig åt. Diagram 9a-9b visar relationer mellan anställda och doktorander som rapporterar utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet och den som utsätter, uppdelat på grupp (anställd och doktorand) (9a) och juridiskt kön (9b). Diagram 9c visar relationer mellan studenter som rapporterar utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet och den som utsätter. Diagrammen bygger endast på svar från de som rapporterat egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet.

Diagrammen visar att bland doktorander är det främst medarbetare/kollegor inom organisationen som rapporteras ha utsatt annan för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet följt av medarbetare/kollegor utom organisationen och andra doktorander (Diagram 9a). I gruppen anställd rapporteras att främst medarbetare/kollegor inom organisationen har utsatt annan för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet, följt av studenter och medarbetare/kollegor utom organisationen (Diagram 9a). I gruppen anställda/doktorander uppdelat på kön är det främst medarbetare/kollegor inom organisationen följt av medarbetare/kollegor utom organisationen och studenter som har utsatt kvinnor för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (Diagram 9b). För män är det främst medarbetare/kollegor inom organisationen följt av student och chef/ledare som utsatt dem för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (Diagram 9b). I gruppen kvinna student rapporteras främst att studenter utsatt dem för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (Diagram 9c), följt av lärare/handledare. I gruppen man student rapporteras att främst studenter har utsatt dem för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet följt av annan (Diagram 9c).

Den som utsatte mig var...
Uppdelat på grupp (doktorand och anställd)

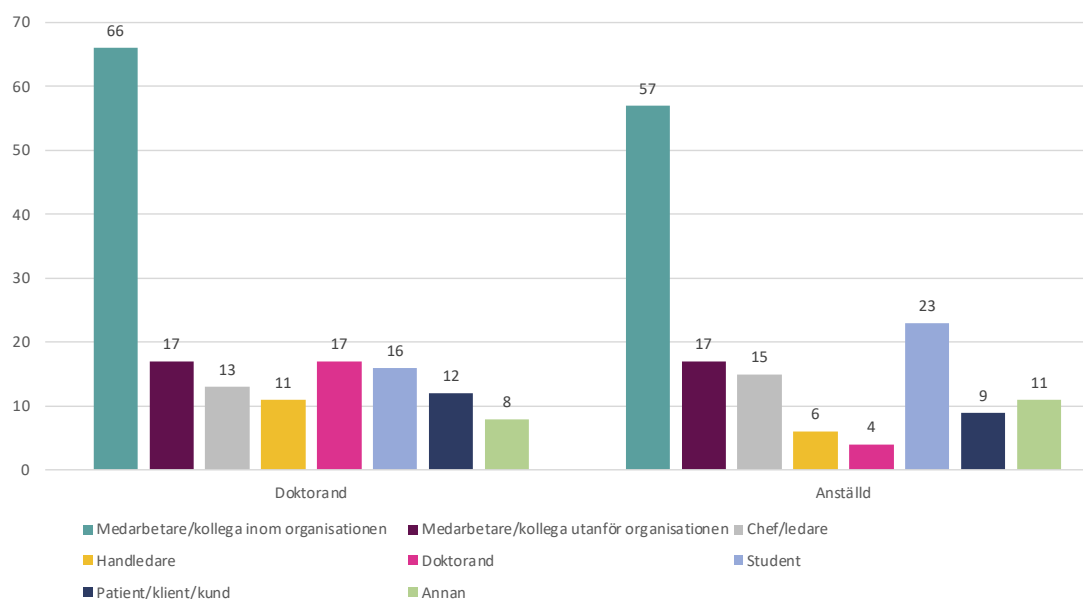

Diagram 9a. Personen som utsatte mig för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet var..., uppdelat på grupp (doktorand och anställd). Y-axeln anger %. Notera att en respondent hade möjlighet att fylla i flera alternativ.

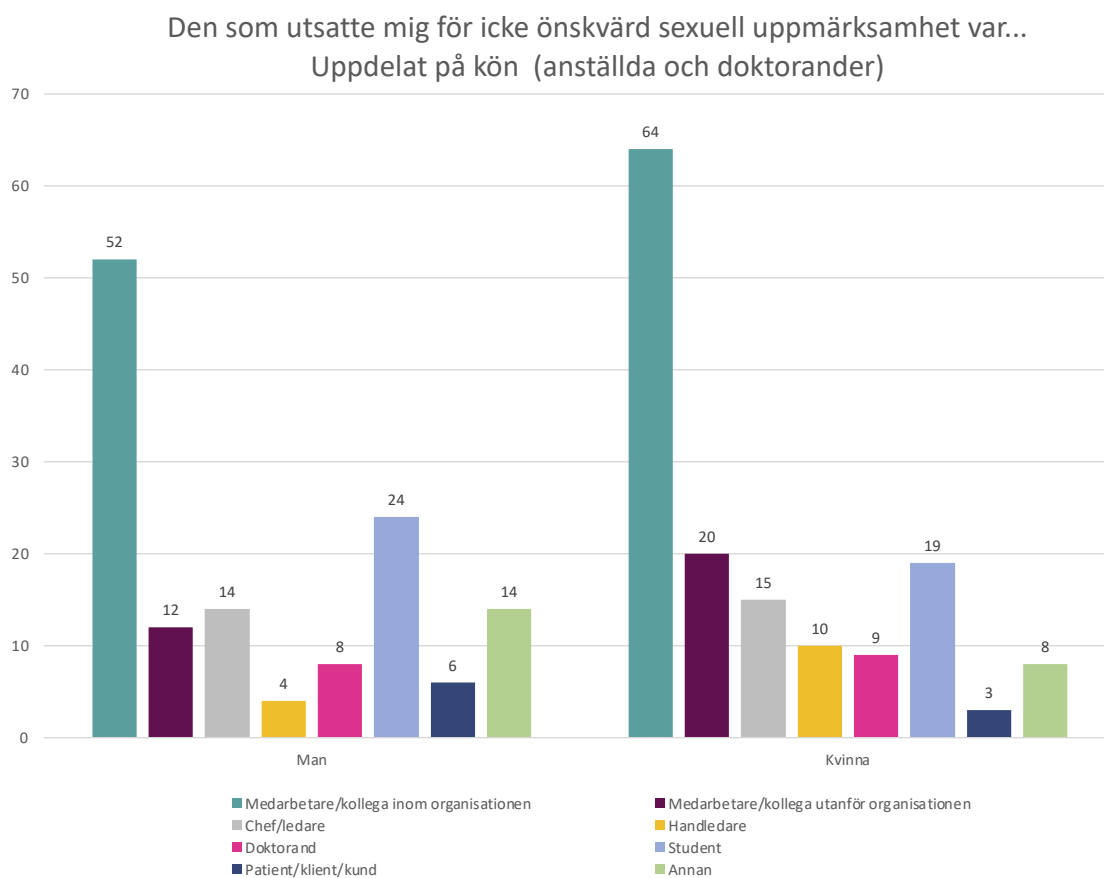

Diagram 9b. Personen som utsatte mig för icke-önskvärd sexuell uppmärksamhet var..., uppdelat på juridiskt kön (endast doktorand och anställd). Y-axeln anger %. Notera att en respondent hade möjlighet att fylla i flera alternativ.

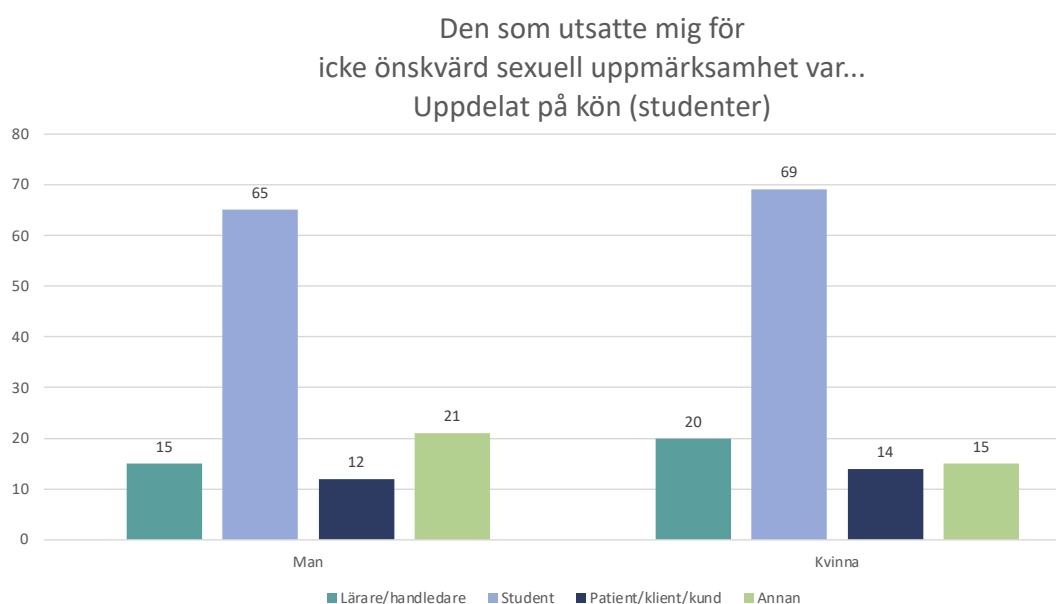
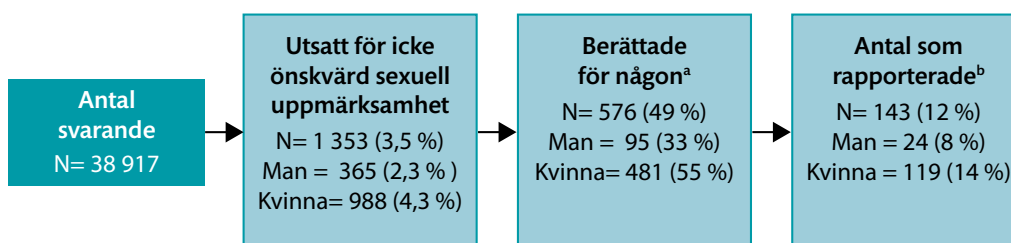

Diagram 9c. Personen som utsatte mig för icke-önskvärd sexuell uppmärksamhet var..., uppdelat på juridiskt kön (endast student). Y-axeln anger %. Notera att en respondent hade möjlighet att fylla i flera alternativ.

Formell rapportering av icke önskvärd sexuell uppmärksamhet

Figur 1 visar totalt antal svarande, antal som rapporterat egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (COPSOQ), antal som berättade för någon annan och antal som uppgav att de gjort en formell rapportering av det som skett. Notera att figuren bygger på primärdata.

^a % anger andelen i respektive grupp av de som svarade på frågan, N=1 169 varav Man = 290; Kvinna = 879

^b % anger andelen i respektive grupp av de som svarade på frågan N=1 166 varav Man = 289; Kvinna = 877

Figur 1. Relation mellan totalt antal svarande, antal utsatta, berättade för någon och formell rapportering.

Figuren visar att av det totala antalet som rapporterade egen utsatthet (N=1 353), uppgav endast tolv procent (N=143) att de gjort en formell rapportering. Andelen kvinnor som uppgav att de gjort en formell rapportering var högre än andelen män (14 % respektive 8 %).

Diagram 10 visar de anledningar som uppgavs till att inte göra en formell rapportering, uppdelat på juridiskt kön. Notera att diagrammet bygger på de respondenter som svarat att de utsatts för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet under de senaste tolv månaderna (COPSOQ), samt svarat att ingen formell rapportering gjordes (N=1 023). Notera att en respondent hade möjlighet att fylla i flera alternativ, varför procenten kan överstiga 100.

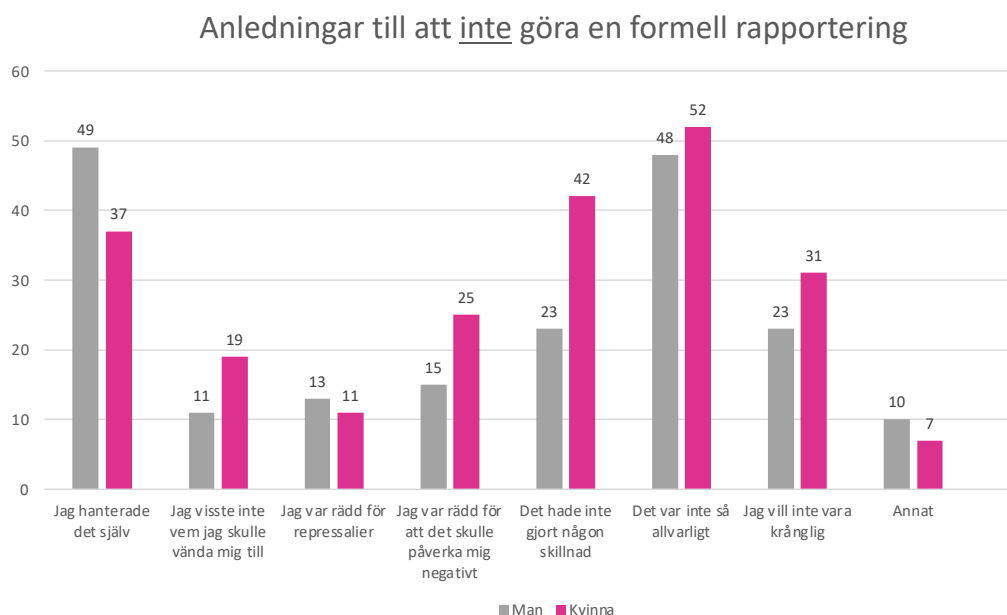

Diagram 10. Anledningar till att inte göra en formell rapportering, uppdelat på juridiskt kön. Y-axeln anger %. Notera att en respondent hade möjlighet att fylla i flera alternativ.

Diagrammet visar att den vanligaste orsaken till att inte göra en formell rapportering för kvinnor var ”Det var inte så allvarligt” och för män ”Jag hanterade det själv”. Den näst vanligaste anledningen till att inte göra en formell rapportering för kvinnor var ”Det hade inte gjort någon skillnad” och för män ”Det var inte så allvarligt”. Diagrammet visar också att de största skillnaderna mellan kvinnor och män var att kvinnor i högre utsträckning än män uppgav alternativen ”Det hade inte gjort någon skillnad” och ”Jag var rädd att det skulle påverka mig negativt”, medan män i högre utsträckning än kvinnor uppgav alternativet ”Jag hanterade det själv”.

Konsekvenser av utsatthet

Nedan redovisas skillnader mellan gruppen respondenter som uppgett egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (COPSOQ) och de respondenter som inte rapporterat egen utsatthet på samma fråga. Resultaten redovisas med fokus på organisatoriska konsekvenser (rapporterat stöd från kollegor och från chefer, samt rapporterad grad av erkännande på arbetsplatsen/studieplatsen), samt fokus på individuella konsekvenser (allmän hälsa, stress, utbrändhet och övervägande att sluta sitt nuvarande arbete/studier). Resultaten redovisas för total grupp samt uppdelad på juridiskt kön. Indexen redovisas med medelvärden, standardavvikelse och signifikansnivå. Konfidensintervallet är satt till 95 procent.

Tabell 4 och 5 visar skillnader mellan utsatta och inte utsatta, avseende i) stöd från kollegor (frågorna ”om du behöver, får du hjälp och stöd från dina kollegor/studiekamrater”, ”om du behöver, är dina kollegor/studiekamrater att lyssna till dina problem med arbetet/studierna”), ii) stöd från chef (frågorna ”om du behöver, får du stöd och hjälp med ditt arbete/dina studier från din närmaste chef/lärare/handledare”, ”om du behöver, är din närmaste chef/lärare/handledare beredd att lyssna på problem som rör ditt arbete/dina studier”), och iii) grad av erkännande (frågorna ”behandlas du rättvist på arbetet/din studieplats”, ”uppmärksammar och uppskattar ledningen din arbetsinsats/dina lärare/handledare din studieinsats”). Samtliga dessa frågor är från COPSOQ.

Tabell 4. Relation till organisatoriska faktorer, skillnader mellan respondenter som rapporterar egen utsatthet av icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (markerat i rosa) och de som rapporterar att de inte varit utsatta för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (markerat i turkos). Resultaten redovisas för den totala kohorten.

Total	Utsatt			Inte utsatt			p-värde
	N	M	SD	N	M	SD	
Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet							
Stöd från kollegor*	1348	3,55	1,08	37 129	3,82	1,02	<.001
Stöd från chef**	1349	3,18	1,11	37 109	3,78	1,05	<.001
Erkännande***	1353	3,46	0,91	37 257	3,93	0,78	<.001

*Högre värden – högre grad av stöd från kollegor/studiekamrater

** Högre värden – högre grad av stöd från chef/lärare/handledare

*** Högre värden – högre grad av upplevt erkännande

N = antal

M = medelvärde (rosamarkerad = utsatt, turkosmarkerad = inte utsatt)

SD = standardavvikelse

p-värde = signifikansnivå baserat på t-test.

Tabell 5. T-test för organisatoriska faktorer, skillnader mellan respondenter som rapporterar egen utsatthet av icke önskvärd sexuell uppmärksamhet. Resultaten redovisas uppdelat på juridiskt kön.

Kvinna	Utsatt			Inte utsatt			p-värde
	N	M	SD	N	M	SD	
Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet							
Stöd från kollegor*	987	3,61	1,05	21 973	3,85	1,01	<.001
Stöd från chef**	987	3,17	1,07	21 961	3,73	1,05	<.001
Erkännande***	988	3,47	,85	22 031	3,89	,77	<.001

Man	Utsatt			Inte utsatt			p-värde
	N	M	SD	N	M	SD	
Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet							
Stöd från kollegor*	361	3,39	1,15	15 156	3,77	1,03	<.001
Stöd från chef**	362	3,21	1,22	15 148	3,85	1,05	<.001
Erkännande***	365	3,44	1,05	15 226	4,00	,78	<.001

*Högre värden – högre grad av stöd från kollegor/studiekamrater

** Högre värden – högre grad av stöd från chef/lärare/handledare

*** Högre värden – högre grad av upplevt erkännande

N = antal

M = medelvärde (rosamarkerad = utsatt, turkosmarkerad = inte utsatt)

SD = standardavvikelse

p-värde = signifikansnivå baserat på t-test.

Tabell 6 och 7 visar skillnader mellan utsatta och inte utsatta, avseende i) Allmän hälsa (frågan ”I allmänhet, skulle du säga att din hälsa är...”), ii) stress (frågorna Under de senaste fyra veckorna ”Hur ofta har du haft svårt att koppla av”, ”Hur ofta har du varit lättretlig”, ”Hur ofta har du varit anspänd”), och iii) Utbrändhet (frågorna Under de senaste fyra veckorna ”Hur ofta har du saknat ork och energi”, ”Hur ofta har du varit fysiskt utmattad”, ”Hur ofta har du varit känslomässigt utmattad”). Samtliga dessa frågor är från COPSOQ. Övervägande att lämna (frågan ”Har du funderat på att sluta ditt nuvarande arbete/studier”) testas också.

Tabell 6. T-test för individuella faktorer, skillnader mellan respondenter som rapporterar egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet. Resultaten redovisas för den totala kohorten.

Total	Utsatt			Inte utsatt			p-värde
	N	M	SD	N	M	SD	
Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet							
Allmän hälsa*	1351	3,13	1,02	37 279	3,41	0,096	<.001
Stress**	1352	3,07	0,95	37 298	2,50	0,91	<.001
Utbrändhet***	1352	3,14	1,06	37 295	2,48	0,99	<.001
Övervägande att lämna****	1342	2,43	1,31	37 182	2,04	1,11	<.001

*Högre värde - bättre allmän hälsa

** Högre värde - högre grad av stress

*** Högre värde - högre grad av utbrändhet

**** Högre värde - mer övervägande att lämna

N = antal

M = medelvärde (rosamarkerad = utsatt, turkosmarkerad = inte utsatt)

SD = standardavvikelse

p-värde = signifikansnivå baserat på t-test.

Tabell 7. T-test för individuella faktorer, skillnader mellan respondenter som rapporterar egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet. Resultaten redovisas uppdelat på juridiskt kön.

Kvinna	Utsatt			Inte utsatt			p-värde
	N	M	SD	N	M	SD	
Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet							
Allmän hälsa*	987	3,08	1,00	22 041	3,35	0,94	<.001
Stress**	988	3,14	0,93	22 058	2,59	0,93	<.001
Utbrändhet***	988	3,24	1,03	22 055	2,58	1,017	<.001
Övervägande att lämna****	983	2,42	1,28	21 973	2,04	1,12	<.001

Man	Utsatt			Inte utsatt			p-värde
	N	M	SD	N	M	SD	
Icke önskvärd sexuell uppmärksamhet							
Allmän hälsa*	364	3,24	1,05	15 238	3,49	0,98	<.001
Stress**	364	2,87	0,99	15 240	2,37	0,88	<.001
Utbrändhet***	364	2,88	1,08	15 240	2,34	0,94	<.001
Övervägande att lämna****	359	2,46	1,37	15 209	2,03	1,10	<.001

*Högre värde - bättre allmän hälsa

** Högre värde - högre grad av stress

*** Högre värde - högre grad av utbrändhet

**** Högre värde - mer övervägande att lämna

N = antal

M = medelvärde (rosamarkerad = utsatt, turkosmarkerad = inte utsatt)

SD = standardavvikelse

p-värde = signifikansnivå baserat på t-test.

Tabellerna visar att i jämförelse med icke-utsatta rapporterar respondenter (både kvinnor och män) med egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet en lägre grad av upplevt stöd från kollegor/studiekamrater och från chefer/lärare/handledare. De rapporterar också en lägre grad av erkännande. Skillnaderna är signifikanta, $p < .001$. Vidare, i jämförelse med icke-utsatta rapporterar respondenter (både kvinnor och män) med egen utsatthet för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet en sämre allmän hälsa, högre stress och högre grad av utbrändhet. De rapporterar också en högre grad av ambition att lämna. Skillnaderna är signifikanta, $p < .001$.

Diskussion

Enkätundersökningen ger för första gången en sektorsövergripande bild av omfattning och konsekvenser av genusbaserad utsatthet, inkluderande sexuella trakasserier inom svensk högskolesektor. Resultaten visar på en del av de gemensamma utmaningar som den svenska högskolesektorn står inför, och redovisade resultat kan bidra till framtida preventivt arbete på nationell nivå. Enkätundersökningen utgör en forskningsstudie och är inte att betrakta som en medarbetarundersökning för en hel sektor.

Metodologiska reflektioner

Svarsfrekvensen totalt var 31,9 procent med högst värden för anställda (47,5 %) och lägst för studenter (24,3 %). Svarsfrekvensen för doktorander var 37,7 procent. Detta kan jämföras med Tellus-studien där svarsfrekvensen i den kvantitativa delen var 34 procent i enkäten som riktades till anställda och doktorander, och 32 procent i enkäten som riktades till studenter (Agardh et al. 2020). Urvalet i vår enkätstudie var brett och som anställda inkluderades alla som fått en löneutbetalning och som studenter alla som var registrerade på en kurs under 2020. Inför eventuella framtida studier bör man fundera på möjligheten att snäva in urvalet. Det är också möjligt att covid-19-pandemin gjorde att det upplevdes som mindre relevant att svara på enkäten. I detta sammanhang kan nämnas att en pilotstudie som genomfördes i ett tidigare skede av pandemin hade en högre svarsfrekvens, 41 procent.

Möjligheten till systematiska bortfall måste alltid beaktas. Den svenska högskolesektorn är internationell och även om själva enkäten förekom på både svenska och engelska så var det missiv som gick ut endast på svenska. Personer som av olika skäl befinner sig i en utsatt situation skulle kunna uppleva det som obehagligt att svara på frågor om sexuella trakasserier och därför välja att inte delta i undersökningen. Men det motsatta är också

möjligt, det vill säga att en urvalsperson som inte har varit utsatt för sexuella trakasserier tycker att det egna deltagandet i undersökningen inte har någon betydelse.

Data presenteras i rapporten som skattade andelar och som resultat för den insamlade kohorten om nästan 39 000 individer. Andelarna är skattningar av hur det ser ut för hela sektorn, även om bara ett urval tillfrågats och inte alla av dessa svarat. Skattningarna har beräknats av SCB och de har använts i den mån de funnits tillgängliga.

Studien genomfördes under covid-19-pandemin då en stor del av undervisning, forskning och administration utfördes via distansarbete. Resultaten visar emellertid inga större skillnader i omfattning gällande utsatthet för sexuella trakasserier jämfört med exempelvis Tellus-rapporten (se Agardh 2020). En framtida studie skulle kunna undersöka en eventuell skillnad efter pandemin.

De samlade resultaten i föreliggande rapport visar på förekomst av sexuella trakasserier, mobbning, kränkningar på nätet och ohövlighet i varierande grad.

Sexuella trakasserier – Resultatdiskussion

I enkäten användes två olika skalor för att mäta sexuella trakasserier, dels frågan ”under de senaste tolv månaderna, har du blivit utsatt för icke önskvärd sexuell uppmärksamhet” (COPSOQ), dels genom att lista elva olika beteenden som kan uppfattas som sexuella trakasserier (FRA 2014; Latcheva 2017). Båda dessa sätt (enskild fråga och listade beteenden) att mäta sexuella trakasserier är i linje med kvantitativa mätningar i tidigare forskning (t.ex. Littleton et al. 2018). Olika urval, definitioner och mätinstrument och stor variation av förekomst i tidigare studier försvårar dock jämförelser (t.ex. Rangathan et al. 2021; Thakur & Paul 2017).

Resultaten visar att *fyra procent har blivit utsatta för sexuella trakasserier under de senaste tolv månaderna* (studenter, doktorander och anställda). Unga, studerande och kvinnor rapporterar högst utsatthet. Förekomsten av sexuella trakasserier på arbetsmarknaden i stort i Sverige beräknas till 2,7 % (Berthelsen et al. 2020), vilket visar att förekomsten inte skiljer sig markant från gruppen anställda inom högskolesektorn (2 % enligt resultat från denna studie).

Analysen på sammanslaget mått avseende olika former av icke önskvärd sexuell uppmärksamhet (Latcheva 2017) visar att 38 procent av respondenter har erfaren något av dessa beteenden minst en gång i sitt arbete/sina studier. Gruppen kvinna, doktorand rapporterar högst utsatthet med detta mått. Exempel på beteenden som rapporterades var frågor om privatlivet och upplevelse av obekväma eller obehagliga blickar. Dessa siffror är lägre än resultaten i motsvarande studie av EU:s arbetsmarknad, och dessutom, lägre än motsvarande resultat för svensk arbetsmarknad (FRA 2014; Latcheva 2017). Jämförelser med dessa studier är dock svåra att göra eftersom skalan i föreliggande enkätstudie användes på ett annat sätt: som webbaserad enkät istället för en strukturerad intervjuguide. Latcheva undersöker endast kvinnor, tidsbestämmer skalan till sedan en individ nådde 15 års ålder och under de senaste tolv månaderna men i föreliggande studie finns ingen sådan tidsbestämelse (frågan begränsades istället av skrivningen ”I ditt arbete/dina studier”). Föreliggande studie erbjöd fyra svarsalternativ, medan Latcheva angav tre. Framtida studier bör utveckla och validitetspröva skalan.

Fördjupade analyser visar att män är överrepresenterade som dem som utsätter andra för sexuella trakasserier. Män som primära utövare av sexuella trakasserier är ett robust fynd i tidigare forskning (McDonald 2012; Ranganathan, 2021; Sheldon, 2021). Doktorander och anställda (både kvinnor och män) rapporterar att främst medarbetare/kollegor inom organisationen har utsatt dem för sexuella trakasserier. Studenter rapporterar att främst andra studenter utsatt dem för sexuella trakasserier följt av lärare/handledare för kvinna, student och annan för man.

Bland de som har svarat att de har blivit utsatta för sexuella trakasserier de senaste tolv månaderna har endast tolv procent gjort en formell rapportering. Den vanligaste anledningen som uppgavs för att inte göra en rapportering var ”det var inte så allvarligt” för kvinnor och ”jag hanterade det själv” för män. Kvinnor uppgav i högre grad än män alternativet ”det hade inte gjort någon skillnad” och ”jag var rädd att det skulle påverka mig negativt”, medan män i högre grad än kvinnor uppgav alternativet ”jag hanterade det själv”. Detta resultat kan jämföras med Tellus-studiens (Aagardh et al. 2020) kvantitativa del där respondenterna som uppgivit erfarenheter av sexuella trakasserier tillfrågades ifall de berättat om händelsen/händelserna för någon. I enkäten som riktades till anställda och doktorander var det vanligaste svaret att man hade berättat om händelsen för en arbetskamrat (16 % av männen och 27 % av kvinnorna), medan endast fem procent av männen och tre procent av kvinnorna vänt sig till HR-avdelningen. Dessutom framkom att yngre kvinnor i betydligt högre grad (32 %) än äldre kvinnor (8 %) vände sig till en person i chefsställning. I enkäten som riktades till studenter framkom att ännu färre berättat för någon med ansvarig position vid Lunds universitet (2 % av kvinnorna och 1 % av männen). Det vanligaste svaret var att man hade berättat händelsen för en studentlivsengagerad person (7 % av kvinnorna och 4 % av männen), även om också detta skedde i låg grad. Det ska dock noteras att Tellus-studien är uppbyggd på ett delvis annorlunda sätt, eftersom en kvalitativ del föregick enkätundersökningen. Tellus redovisar också resultaten för gruppen anställda och doktorander separat från gruppen studenter.

Resultat från föreliggande studie visar att de som rapporterar att de varit utsatta för sexuella trakasserier (kvinnor och män) rapporterar en lägre grad av upplevt stöd från kollegor/studiekamrater och från chefer/lärare samt en lägre grad av erkännande. Kvinnor och män som rapporterar egen utsatthet för sexuella trakasserier rapporterar också en sämre allmän hälsa, högre stress och högre grad av utbrändhet. De rapporterar också i högre grad ett övervägande att lämna sitt arbete/sina studier. Detta resultat är i linje med tidigare internationella studier, som visat samband mellan sexuella trakasserier, den utsattas sämre hälsa och

välståndande (t.ex. Ranganathan et al. 2021) och mer missnöje med arbetet (t.ex. McDonald 2012). Detta är också ett fynd i tidigare svenska studier (t.ex. Muhonen 2016). Även i Tellus-studien framkommer att såväl de anställda och doktorander som de studenter (kvinnor och män) med erfarenheter av att blivit utsatta för sexuella trakasserier skattar sin hälsa (allmän och psykisk hälsa, sömn och arbetskapacitet) genomgående sämre än de som inte varit utsatta (Agardh et al. 2020). Dessa resultat har relevans i relation till de globala målen (Agenda 2030) för högskolesektorn, relaterat till jämlikhet (SDG 5), kvalitet i utbildning (SDG 3) och hållbara arbetsvillkor (SDG 8).

Övriga former av genusbaserad utsatthet – Resultatdiskussion

Resultat från föreliggande studie visar att fem procent har blivit utsatta för kränkningar på nätet och sju procent har blivit utsatta för mobbning de senaste tolv månaderna (studenter, doktorander och anställda). Äldre, anställda och kvinnor rapporterar högst utsatthet för mobbning. Tidigare internationell forskning rapporterar förekomst av mobbning inom universitet och högskolor till omkring tio procent (3–4 % för allvarliga former; Heffernan & Bosetti 2021). Förekomsten av mobbing på arbetsmarknaden som helhet i Sverige är cirka tio procent (Berthelsen et al. 2020), vilket visar att förekomsten bland anställda i högskolesektorn enligt resultat från föreliggande studie (11 %) inte skiljer sig åt markant från andra sektorer. Gruppen studenter och yngre hade den högsta graden av utsatthet för sexuella trakasserier, medan utsatthet för mobbning är lägst i dessa grupper. Det tycks därmed som att olika former av genusbaserad utsatthet drabbar olika grupper olika.

Tidigare forskning rapporterar att aggressioner inom universitet och högskolor i ökande grad tar sig uttryck av olika former av ohövlighet (Smith & Rae Coel 2018). Heffernan och Bosetti (2021) beskriver ohövlighet som utövat av ”smarta mobbare” (p. 641), det vill säga att ohövlighet är ett sätt att agera runt definitioner och policy kring

mobbning för att undvika reprimander. Förekomst av ohövlighet inom universitet och högskolor rapporteras i tidigare forskning till ca. 20 procent (Heffernan & Bosetti 2021). På skalan om ohövlighet (WIS) visar resultaten i föreliggande studie att högst prevalens rapporteras för frågorna ”avbrutit eller pratat över dig” (55 % av kvinnor respektive 46 % av män) och ”inte uppmärksammat dina uttalanden eller varit ointresserad av dina åsikter” (53 % av kvinnor respektive 46 % av män). Den höga skattningen av kvinnor och män som rapporterar olika former av ohövlighet visar på ett behov av att adressera beteenden av bristande respekt inom svensk högskolesektor.

Avslutande kommentar

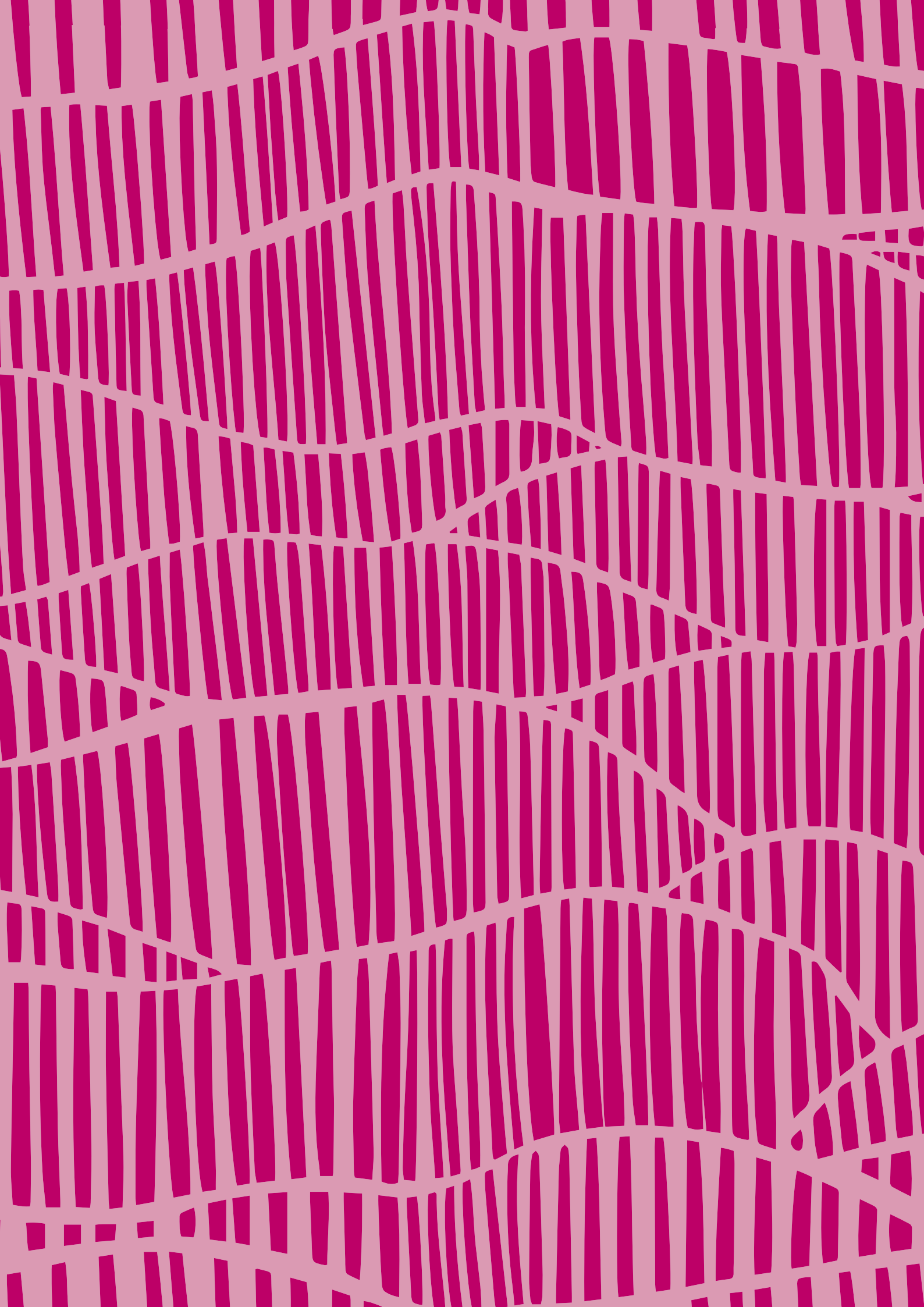
Redovisade resultat beskriver endast ett urval av analyser inom ett begränsat antal områden som innefattas i forskningsstudien. Forskare kommer att analysera kohorten utifrån ytterligare frågeställningar exempelvis utifrån ämnesområde, utländsk bakgrund och anställningsform. Svensk högskolesektor kan gemensamt förbättra arbets- och studiemiljön på våra lärosäten. En bärande idé bakom programmet är att vi tillsammans kan generera mer och bättre kunskaper genom kunskapsutbyte och gemensamma praktiker. Programmet ser fram emot fler såväl kvalitativa som kvantitativa forskningsstudier kring genusbaserad utsatthet, inklusive sexuella trakasserier, där föreliggande rapport och resultat kan användas som utgångspunkt.

Referenser

- Agardh, A., Andersson, U., Björklund, H., Elén, E., Emmelin, M., Lindell, L., Palmieri, J., Priebe, G., & Östergren, P-O. (2020). *Tellus - sexuella trakasserier, trakasserier och kränkande särbehandling vid Lunds universitet. Resultat baserade på enkät-, intervju- och fokusgruppsdata från anställda, doktorander och studenter*. Lund: Lunds universitet.
- Andersson, L. M., & Pearson, C. M. (1999). Tit for tat? The spiraling effect of incivility in the workplace. *Academy of management review*, 24(3), 452-471.
<http://dx.doi.org/10.2307/259136>
- Berthelsen, H., Westerlund, H., Bergström, G., & Burr, H. (2020). Validation of the Copenhagen Psychosocial Questionnaire Version III and Establishment of Benchmarks for Psychosocial Risk Management in Sweden. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 3179-3199. doi:doi:10.3390/ijerph17093179
- Campbell, J. C., Sabri, B., Budhathoki, C., Kaufman, M. R., Alhusen, J., & Decker, M. R. (2017). Unwanted sexual acts among university students: Correlates of victimization and perpetration. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1-2), 504-526.
<http://dx.doi.org/10.1177/0886260517734221>
- Chandra, G., & Erlingsdóttir, I. (Eds.). (2020). *The Routledge Handbook of the Politics of the #MeToo Movement* (1st ed.). Routledge.
- Cortina, L. M. & Magley, V. J. (2009). Patterns of response to incivility in the workplace. *Journal of Occupational Health Psychology*, 14(3), 272-288.
- Cortina, L. M., Magley, V. J., Williams, J. H., & Langhout, R. D. (2001). Incivility in the workplace: Incidence and impact. *Journal of Occupational Health Psychology*, 6(1), 64-80.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*, 140, 139-167.
- Ebintra, E., Kjellgren, C., Sundström, P., & Tersmeden, M. (2018). *Berättelser om sexuella trakasserier och övergrepp på Linnéuniversitetet*. Växjö/Kalmar: Linnéuniversitetet.
- Einarsen, S., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. L. (2011). *Bullying and harassment in the workplace: developments in theory, research, and practice* (2nd ed.). Boca Raton, FL: Taylor & Francis Group.
- Fileborn, B., & Loney-Howes, R. (2019). *#MeToo and the Politics of Social Change*. New York: Palgrave MacMillan.
- FRA (European Union Agency for Fundamental Rights). (2014). *Violence Against Women: An EU-wide Survey—Main Results*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Grubbström, A., & Powell, S. (2020) Persistent Norms and the #MeToo Effect in Swedish Forestry Education. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 35(5-6), 308-318.
<http://dx.doi.org/10.1080/02827581.2020.1791243>

- Hearn, J., Strid, S., Humbert, A.L., Balkmar, D., & Delaunay, M. (2020). From Gender Regimes to Violence Regimes: Re-thinking the Position of Violence. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, jxaa022. <http://dx.doi.org/10.1093/sp/jxaa022>
- Heffernan, T. & Bosetti, L. (2021). Incivility: the new type of bullying in higher education. *Cambridge Journal of Education*, 51 (5), 641-652. <http://dx.doi.org/10.1080/0305764X.2021.1897524>
- Henning, M.A., Zhou, C., Adams, P., Moir, F., Hobson, J., Hallett, C. & Webster, C.S. (2017). Workplace harassment among staff in higher education: a systematic review. *Asia Pacific Education Review*, 18: 521–539. <http://dx.doi.org/10.1007/s12564-017-9499-0>
- Karami, A., Melek Y., Spinel, C. N., White, K. F. & Swan. S. (2021). “A Systematic Literature Review of Sexual Harassment Studies with Text Mining”, *Sustainability*, 13(12): 6589. <http://dx.doi.org/10.3390/su13126589>
- Krizsan, A., Skjeie, H., & Squires, J. (Ed.) (2012). Institutionalizing Intersectionality – *The Changing Nature of European Equality Regimes*. Basingstoke: Palgrave.
- Latcheva, R. (2017). Sexual Harassment in the European Union: A Pervasive but Still Hidden Form of Gender-Based Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(12), 1821–1852. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260517698948>
- Littleton H, Abrahams N, Bergman M. Sexual assault, sexual abuse, and harassment: understanding the mental health impact and providing care for survivors; 2018.
- MacNeela, P., Dawson, K., O'Rourke, T., Healy-Cullen, S., Burke, L., & Flack, W.F. (2022). *Report on the National Survey of Student Experiences of Sexual Violence and Harassment in Irish Higher Education Institutions*. Dublin: HEA.
- McDonald, P. (2012). Workplace sexual harassment 30 years on: a review of the literature, *International Journal of Management Reviews*, 14 (1), 1-17.
- McGinley, M., Rospenda, K. M., Liu, L., & Richman, J. A. (2016a). It isn't all just fun and games: Collegiate participation in extra-curricular activities and risk for generalized and SH, psychological distress, and alcohol use. *Journal of Adolescence*, 53, 152–163. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.10.001>
- McGinley, M., Wolff, J. M., Rospenda, K. M., Liu, L., & Richman, J. A. (2016b). Risk factors and outcomes of chronic sexual harassment during the transition to college: Examination of a two-part growth mixture model. *Social Science Research*, 60, 297–310. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2016.04.002>
- Muhonen, T. (2016). Exploring gender harassment among university teachers and researchers. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 8 (1), 131-142. <https://doi.org/10.1108/JARHE-04-2015-0026>
- Naezer, M., van den Brink, M., & Benschop, Y. (2019). *Harassment in Dutch Academia: Exploring Manifestations, Facilitating Factors, Effects and Solutions*. Utrecht: LNVH.
- O'Connor, P., Hodgins, M., Woods, D. R., Wallwaey, E., Palmén, R., Van Den Brink, M., & Schmidt, E. K. (2021). Organisational characteristics that facilitate gender-based violence and harassment in higher education? *Administrative sciences*, 11(4), 138. <http://dx.doi.org/10.3390/admsci11040138>

- Persson, A. (red.) (2016). *Frågor och svar – Om enkätkonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar*. Statistiska Centralbyrån. Elektronisk resurs: https://www.scb.se/contentassets/c6dd18d66ab240e89d674ce728e4145f/ov9999_2016a01_br_x08br1601.pdf
- Ranganathan, M., Wamoyi, J., Pearson, I., & Stöckl, H. (2021). Measurement and prevalence of sexual harassment in low-and middle-income countries: a systematic review and meta-analysis. *BMJ open*, 11(6), e047473. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-047473>
- SCB. (2021). *Prevalensstudie kring sexuella trakasserier inom svenska högskolesektorn. Teknisk rapport 1 av 2 - En beskrivning av genomförande och metoder*. Stockholm: SCB.
- Sheldon, E., Simmonds-Buckley, M., Bone, C., Mascarenhas, T., Chan, N., Wincott, M., Gleeson, H., Sow, K., Hind, D., & Barkham, M. (2021). Prevalence and risk factors for mental health problems in university undergraduate students: A systematic review with meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 287, 282–292. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.03.054>
- Smith, F. & Rae Coel, C. (2018). Workplace bullying policies, higher education and the first amendment: Building bridges not walls. *First Amendment Studies*, 52(1), 96–111. <https://doi.org/10.1080/21689725.2018.1495094>
- Thakur, M.B. & Paul, P. (2017). Sexual Harassment in Academic Institutions: A Conceptual Review. *Journal of Psychosocial Research*, 12(1), 33–40.
- UN. (2017). *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences*, Rashida Manjoo, Human Rights Council, A/HRC/20/16.
- Walby, S., Towers, J., Balderston, S., Corradi, C., Francis, B., Heiskanen, M., Lombardo, E., Mergaert, L., Strid, S., & Stöckl, H. (2017). *The Concept and Measurement of Violence against Women and Men*. Bristol: Policy Press.
- WHO (World Health Organization). (2013). *Global and Regional Estimates of Violence against Women. Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence*. Geneva: World Health Organization.

Karolinska Institutet är ett av världens ledande medicinska universitet med visionen att på ett avgörande sätt bidra till att förbättra människors hälsa. I Sverige står Karolinska Institutet för den enskilt största andelen medicinsk akademisk forskning och har det största utbudet av medicinska utbildningar. Varje år utser Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet mottagare av Nobelpriset i fysiologi eller medicin.

**Karolinska
Institutet**

**MALMÖ
UNIVERSITET**

**NATIONELLA
SEKRETARIATET FÖR
GENUSFORSKNING**